

PRITARTA
Prienu rajono savivaldybės tarybos
2022 m. rugpjūčio 25 d.
sprendimu Nr. T3-242

Patvirtinta
Prienu r. Jiezno gimnazijos direktoriaus
2022 m. rugpjūčio 26 d.
Įsakymu Nr. (1.3.)-V1-151

**PRIENU R. JIEZNO GIMNAZIJOS IKIMOKYKLINIO UGDYMO SKYRIAUS
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA
„AUGAME KARTU“**

**I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

1. Švietimo teikėjo duomenys:

1.1. pavadinimas – Prienu r. Jiezno gimnazija; trumpasis pavadinimas – Jiezno gimnazija. Gimnazija įregistruota Juridinių asmenų registre, kodas – 190881450, adresas – Vytauto g. 42, Jieznas, LT-59427, Prienu r. sav. Ikimokyklinio ugdymo programa įgyvendinama Jiezno gimnazijos ikimokyklinio ugdymo skyriuje, skyriaus įsteigimo data – 2004 m. liepos 1 d.;

1.2. teisinė forma – savivaldybės biudžetinė įstaiga;

1.3. grupė – bendrojo ugdymo mokykla;

1.4. tipas – gimnazija;

1.5. ugdymo(si) kalba – lietuvių;

1.6. ugdymo(si) forma – grupinio mokymosi forma.

2. Ikimokyklinio ugdymo paslaugos teikiamos vaikams nuo 1 iki 6 metų amžiaus. Įstaiga dirba penkis darbo dienas per savaitę. Dienos darbo laikas – 7.15 val. iki 17.30 val.

3. Įstaiga ugdydama vaikus dalyvauja rajoniniuose, respublikiniuose konkursuose.

4. Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai:

4.1. tėvai (globėjai) ir vietos bendruomenė pageidauja, kad ugdytiniai ikimokyklinio ugdymo skyriuje įgytų bendravimo įgūdžių, savarankiškumo įgūdžių, gautų logopedo pagalbą, papildomą meninį ugdymą (vaikai būtų mokomi dainuoti, šokti), būtų ugdomas gebėjimas socializuotis visuomenėje, vaikas susipažintų su tautos tradicijomis ir papročiais, tenkintų judėjimo, fizinio ir psichinio saugumo poreikius, puoselėtų vaiko individualumą, veiktų saugioje ir sveikoje aplinkoje;

4.2. nuolat siekiame, kad vaiko tėvai (globėjai) dalyvautų ugdymosi procese ir taptų aktyviais bendruomenės nariais. Bendradarbiavimą grindžiame pozityviomis nuostatomis: tarpusavio pasitikėjimu ir konfidencialumu, įsiklausymu į vienas kito poreikius ir interesus, gerbiame šeimos vaidmenį ugdant vaiką, nuolat tariamės dėl individualių vaiko ugdymosi poreikių, problemų sprendimo būdų, veiksmingų ugdymosi metodų taikymo.

5. Regiono socialiniai-kultūriniai ypatumai:

5.1. įstaiga yra miestelio pradžioje, toliau nuo gatvės, turi vaikų žaidimų aikštelę;

5.2. tenkinant vaikų poreikį pažinti artimiausią aplinką, vaikai supažindinami su miestelyje esančiais objektais: Šv. Mykolo Arkangelo bažnyčia, paminklais savanoriams, gaisrine, paštu, Jiezno paramos šeimai centru ir kitais įvairias paslaugas teikiančiais pastatais bei jų veikla;

5.3. dauguma įstaigą lankančių vaikų auga palankioje socialinėje aplinkoje.

6. Siekiant stiprinti lanksčią, darnią ir atvirą įstaigos partnerystę, ieškoma naujų partnerystės formų, bendradarbiaujama su įvairiais socialiniais partneriais: Prienu r. Jiezno seniūnija, Jiezno laisvalaikio ir kultūros centru, Jiezno biblioteka.

7. Teisinė bazė: Prienu r. Jiezno gimnazijos ikimokyklinio ugdymo skyriaus ikimokyklinio ugdymo programa, skirta nuo 1 iki 6 metų vaikams, parengta vadovaujantis Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašu (2005-04-23, Nr. 52-1752), teisės aktais, reglamentuojančiais ikimokyklinį

ugdymą, Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu (2014 m.), Ikimokyklinio ugdymo rekomendacijomis (2015 m.), Geros mokyklos koncepcija (2015 m.). Programa atliepia Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintą Vaiko gerovės valstybės politikos koncepciją (2003 m.), Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją (1989 m.), Valstybines Švietimo 2013-2022 metų strategijos nuostatas, Valstybės pažangos strategiją „Lietuva 2030“.

8. Pedagogų ir kitų specialistų pasirengimas:

8.1. Įstaigoje dirba išsilavinę ir kvalifikuoti mokytojai, logopedas, meninio ugdymo pedagogas, socialinis pedagogas. Pedagogai gali užtikrinti ir tenkinti vaiko poreikius, planuoti ir organizuoti ugdomąją veiklą, pritaikyti ugdymo metodus ir formas, geba kurti ir pritaikyti ugdomąją aplinką pagal vaiko poreikius, atviri kaitai, ieško naujovių, jas įgyvendina;

8.2. pedagogai sistemingai tobulina savo profesines kompetencijas, aktyviai dalyvauja rajono bei respublikos seminaruose, konferencijose, skleidžia gerą darbo patirtį: veda atviras veiklas, skaito pranešimus, dalyvauja metodinių darbų parodose. Tai suteikia galimybę nuolat keistis, tobulėti ir ieškoti naujų, progresyvių vaiko ugdymo būdų;

8.3. kokybiškam ugdymui(si) užtikrinti pedagogų ir kitų specialistų komanda siekia vaiko ugdymo(si) vienovės ir darnos su šeima.

9. Ikimokyklinio ugdymo skyriaus pedagoginio proceso savitumas:

9.1. demokratiniai pedagogų ir vaikų santykiai. Pedagogų ir vaikų santykiai grindžiami pasitikėjimu ir pagarba. Stengiamasi išžvelgti, kas vaikui svarbu, įsiklausyti į jo žodžius, paskatinti išsakyti savo nuomonę, išgirsti jį. Vaikai turi galimybę daryti įtaką kasdieninei ikimokyklinio ugdymo skyriaus veiklai, jie gali spręsti su jų gyvenimu susijusius klausimus, teikti siūlymus, pageidavimus, į kuriuos atsižvelgiama. Prioritetas teikiamas pačių vaikų iniciatyvai. Vaikai ir pedagogai kartu kuria bendrojo gyvenimo įstaigoje ir grupėje susitarimus, kurie padeda ugdytis atsakomybę ir tarpusavio supratimą;

9.2. vaikų kultūra. Kuriamos sąlygos vaikų saviraiškos ir pozityvaus elgesio plėtojimui, patirtniam ugdymui;

9.3. ugdymo individualizavimas. Siekiame pažinti kiekvieną vaiką, individualų jo raidos tempą. Suvokę svarbiausius jo poreikius ir galimybes, numatome individualius ugdymo(si) poreikius ir metodus. Skatiname vaiko savarankiškumą tose srityse, kur gebėjimai geriau susiformavę ir teikiame didesnę pagalbą mažiau išlavėjusių gebėjimų ugdymui. Specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams teikiama švietimo pagalba. Vaikų ugdymo problemas ir kitus gerovės klausimus padeda spręsti Prienų r. Jiezo gimnazijos vaiko gerovės komisija;

9.4. kryptingas grupių mokytojų ir kitų specialistų bendradarbiavimas. Įstaigoje dirbantys kiti specialistai – logopedas, neformaliojo ugdymo muzikos mokytojas – lanksčiai integruojasi į ugdymo(-si) procesą, talkina grupių mokytojams, nuolat tariasi dėl ugdymo pritaikymo vaikui, jo ugdymosi pažangos.

10. Filosofinė kryptis: vadovaujamosi humanistine, rekonstruktyvistine ir progresyvistine bei esencialistine filosofinėmis ugdymo kryptimis. Kūrybiškai siejamos ikimokyklinio ugdymo idėjos užtikrins programos šiuolaikiškumą, o pasirinktos filosofinės ugdymo kryptys užtikrins įstaigos ugdymo programos kokybę.

II SKYRIUS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

11. Ikimokyklinio ugdymo skyriuje vaikų ugdymas(is) grindžiamas vadovaujantis šiais principais:

11.1. ugdymo individualizavimo – atsižvelgiama į vaiko išsivystymo lygį ir planuojama tokia veiklos apimtis, kuri užtikrina sėkmingą kiekvieno vaiko ugdymą(si); didelis dėmesys skiriamas individualumą sąlygojantiems veiksniams: šeimos kultūrai ir tradicijų įvairovei, vaiko amžiui, lyčiai, vaiko išsivystymo lygiui, charakteriui ir temperamentui, išmokimo stiliui, pomėgiams, geriau ir mažiau išsivysčiusiems gebėjimams, vaiko savęs vertinimui;

11.2. humaniškumo – pripažįstama vaiko teisė būti kitokiam; vaikas gerbiamas kaip asmenybė, turinti ryškių prigimtinių bruožų, kuriuos reikia padėti ugdyti;

11.3. demokratiškumo – lygiavertė vaiko ir suaugusiojo sąveika; vaikams sudaroma galimybė kritiškai mąstyti, rinktis sau įdomią veiklą, elgtis savarankiškai laikantis susitartų taisyklių;

11.4. diferencijavimo – ugdymo procesas grindžiamas vaiko amžiaus tarpsnio ypatumais, jo poreikių žinojimu;

11.5. prieinamumo – ugdymo turinys sudaromas atsižvelgiant į vaiko psichofizines galimybes ir yra pritaikytas skirtingoje socialinėje ir kultūrinėje aplinkoje augusiam bei ugdytam vaikui;

11.6. tautiškumo – padedama augančiam vaikui perimti lietuvių tautos kultūros vertybes, papročius, tradicijas, jas puoselėti ir kartu kurti savo tapatybę šiuolaikinėje visuomenėje;

11.7. tęstinumo – siekiama darnaus vaiko perėjimo nuo ankstyvojo ugdymo šeimoje prie ikimokyklinio ugdymo grupėje ir užtikrinamas nuoseklus ugdymo tęstinumas priešmokyklinėje grupėje; bendradarbiaujama su šeima ir priešmokyklinio ugdymo pedagogais;

11.8. konfidencialumo – informacija apie vaiko ugdymą(si), pasiekimus ir problemas teikiama tik asmeniškai šeimai.

III SKYRIUS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

12. Tikslas – atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir raidos tendencijas, vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį, kurti sąlygas, padedančias tenkinti vaiko prigimtinius kultūros, taip pat ir etnines, socialinius, pažintinius poreikius.

13. Uždaviniai:

13.1. padėti atsiskleisti kiekvieno vaiko poreikiams ir gebėjimams, pritaikant ugdymo(-si) turinį, procesą, priemones;

13.2. siekti bendravimo ir socialinių įgūdžių formavimo(-si) ir vaikų kultūros raiškos;

13.3. ugdyti vaiko kalbą kaip pagrindinę vaiko saviraiškos priemonę, mokyti išklausti kitą, išreikšti save bei savo patirtį;

13.4. stiprinti vaiko fizinę bei psichinę sveikatą, tenkinti saugumo, aktyvumo ir judėjimo poreikį;

13.5. padėti vaikui pažinti save ir aplinkinį pasaulį, sukuriant sąlygas įvairiems pažinimo būdams, bendrųjų gebėjimų ugdymuisi;

13.6. ugdyti vaikų estetinį suvokimą ir meninę raišką, palaikant vaikų spontaniškas kūrybines idėjas;

13.7. užtikrinti pozityvų, pasitikėjimu ir pagarba grįstą vaikų, pedagogų ir tėvų (globėjų) bendradarbiavimą;

13.8. užtikrinti ugdymo(si) proceso tęstinumą.

IV SKYRIUS UDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

14. Ugdymo turinys orientuotas į visas ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi pasiekimų sritis. Ugdymo turinys įgyvendinamas per visą vaiko buvimo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje laiką: jam valgant, ruošiantis ilsėtis, einant į lauką, bendraujant, dalyvaujant pedagogų organizuotoje ir pačių vaikų spontaniškoje veikloje. Visos vaikų pasiekimų sritys yra glaudžiai tarpusavyje siejamos ir integruojamos. Ugdymo turinys grindžiamas nuoseklumo ir pereinamumo principu, nuo vaiko artimos (šėimos, namų aplinkos, gimtosios vietovės, gamtos) prie tolimesnės aplinkos ir reiškinių.

15. Įgyvendindami ugdymo turinį, naudojame projektų metodų elementus (stebėjimas, analizė, refleksija), kurie mums padeda labiau pažinti vaiką, jo gebėjimus, patirtį, asmenines savybes, interesus, patirties kaupimo ir mokymosi būdus. Nuolatinė refleksija ir analizė padeda vertinti vaiko pasiekimus ir numatyti ugdymo(-si) perspektyvą. Taikant projektinių metodų elementus, ugdymo procesas tampa dinamiškesnis ir žaismingesnis, o tai skatina aktyvesnį šeimos dalyvavimą.

16. Ugdymo(-si) procese taikomi ugdymo metodai, kurie užtikrina aktyvų vaiko dalyvavimą, teikia vaikui džiaugsmą, stiprina jo pasikėjimo savo jėgomis jausmą, skatina tyrinėjimą, problemų sprendimą, kritinį mąstymą, kūrybiškumą, leidžia kiekvienam vaikui pajusti sėkmę:

16.1. žaidimas – pagrindinis vaiko gyvenimo ir ugdymo(-si) metodas, svarbi vaiko kultūros dalis. Žaisdami vaikai atskleidžia patirtį, kaupia ją, išgyvena įvairius vaidmenis, išreiškia jausmus ir emocijas, sprendžia problemas, įveikia sunkumus, atrastus veiklos būdus pritaiko naujose situacijose, kuria bendravimo situacijas ir kt.;

16.2. tyrinėjimas – vienas iš aplinkos pažinimo ir patirties kaupimo būdų, kurie skatina vaiką aktyviai veikti, mąstyti ir samprotauti apie tai, ką pastebėjo, atrado, patyrė;

16.3. STEAM veiklų organizavimas – STEAM ugdymas suprantamas kaip integralus, į kompleksinę tikrovės reiškinių pažinimą, pritaikymą ir problemų sprendimą kreipiantis vaikų gebėjimų ugdymas gamtos mokslų, matematikos, meno, technologijų ir inžinerijos srityse. STEAM ugdyme akcentuojamas kūrybiškumas, tyrinėjimu grindžiamas mokymas(-sis), pedagogo kaip konsultanto, pagalbininko vaidmuo;

16.4. pokalbis, diskusija – vaikai skatinami išreikšti savo nuomonę, požiūrį, klausytis ir girdėti, ką sako kiti, apibūdinti savo ir kitų veiklą, kritiškai mąstyti;

16.5. ugdymosi aplinkos kūrimas – aplinka yra ugdymo turinio dalis, padedanti siekti ugdymo(-si) tikslo. Kuriama taip, kad tenkintų kiekvieno vaiko poreikius, ugdytų jo gebėjimus, skatintų naują patirtį, išbandant įvairias veiklos formas ir pažinimo būdus. Siekiama, kad ugdymosi aplinka skatintų aktyviai veikti, tyrinėti, pažinti, pasitikėti savo gebėjimais. Vaikai kuria ir keičia aplinką, patys ją pritaiko savo sumanymams;

16.6. edukacinės išvykos – turtinama vaikų pažintinė, socialinė, kalbinė ir emocinė patirtis;

16.7. lauko aplinkos, kaip vaikų sveikatos stiprinimo ir tyrinėjimo erdvės, išnaudojimas – estafetės, varžybos, kūrybiniai žaidimai su gamtine medžiaga, įvairiais daiktais lauko įrenginių panaudojimas;

16.8. ugdymo turinys:

SOCIALINĖ KOMPETENCIJA.				
Sietina su šiomis ugdymo(si) sritimis: savivoka ir savigarba, savireguliacija ir savikontrolė, emocijų suvokimas ir raiška, santykiai su suaugusiais, santykiai su bendraamžiais.				
Eil. Nr.	Ugdymosi sritis	Žingsniai	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	Vaiko veikla
16.8.1.	SAVIVOKA IR SAVIGARBA Vertybinių nuostata. Save vertina teigiamai. Esminis gebėjimas. Supranta savo asmens tapatumą (aš esu, buvau, būsiu), pasako, kad yra berniukas / mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.	1 žingsnis	Reaguos į pasakytą savo vardą. Apžiūrinės, lies kitą vaiką, tyrinės jo kūną.	Tyrinėja save veidrodyje, tapatina su draugais. Įvardina berniuką, mergaitę. Pasako savo vardą. Žaidžia vardų žaidimus: atsiliepia pašauktas vardu, padrasintas, save vadina vardu, pasako vardą kitam, bando pirštukais parodyti metus. Žaidžia įvairius žaidimus su veidrodžiu. Skiria save, rodo nuotraukose šeimos narius (brolių, sesę) ir kitus darželio darbuotojus, grupės draugus, tam tikros profesijos žmones. Aiškinasi, kad kiekvienas žmogus turi šeimą, namus, atlieka tam tikrus darbus, kurių rezultatais mes naudojames. Mokosi papasakoti apie save, pasakyti savo vardą, piršteliais parodo savo amžių. Vardina žmogaus kūno dalis, aiškinasi, kam reikalingos kojos, ausys, akys ir kt. kūno dalys. Mėgdžioja suaugusiojo rodomus judesius, imituoja gyvūnų kūno dalių judesius.
		2 žingsnis	Turės savo kūno išorės vaizdinius – atpažins save neseniai darytose nuotraukose, savo atvaizdą veidrodyje, pavadins kelias kūno dalis. Išreikš savo norus, sieks savarankiškumo, pyks, kai suaugęs draudžia tai daryti.	
		3 žingsnis	Kalbės pirmuoju asmeniu „Aš noriu“, „mano“. Savo „aš“ sies su savo veikla ir daiktų turėjimu – pasakys, ką daro, ką turi. Pasakys, kas jis yra – berniukas ar mergaitė (skirs lytį). Pavadins 5–6 kūno dalis. Didžiuosis tuo, ką turi ir ką gali daryti, tikėsis, kad juo besirūpinantys suaugusieji ir kiti vaikai jį mėgsta ir priima.	
		4 žingsnis	Supras savo asmeninius norus, ketinimus, jausmus. Pasakys, kaip jaučiasi, ko nori ir kaip jaučiasi, ko nori kitas. Supras, kad suaugęs negalėjo matyti to, ką jis matė, ką darė arba kas atsitiko, jeigu nebuvo kartu. Manys, kad jis yra geras, todėl kiti jį mėgsta, palankiai vertina.	
		5 žingsnis	Supras, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažins save kūdikystės nuotraukose, teisingai pasakys, kad suaugęs bus vyras / moteris (tėvelis / mamytė). Jaus esąs šeimos, vaikų grupės narys. Apibūdins savo išvaizdą,	

			<p>kalbės apie šeimą, draugus. Savęs vertinimas nepastovus, priklauso nuo tuo metu išsakyto suaugusiojo vertinimo, sieks kitų dėmesio, palankių vertinimų.</p>	<p>knygelę apie save, įsegdami savo paties pieštą autoportretą, draugų, auklėtojos, tėvų, kitų šeimos narių pieštus portretus su užrašytais žodžiais apie jį; gretina portretus, svarsto, ar panašus, kokį mato save patį ir kokį mato kiti. Tyrinėja savo ir kitų žmonių panašumus ir skirtumus, pomėgius, analizuoja savo elgesį įvairiose situacijose. Sudaro savo gyvenimo liniją iš piešinių, paveikslėlių, nuotraukų. Kuria savo galimybių „saulę“, ant spindulių rašydami, ką gali. Demonstruoja savo fizinių galimybių, pozų, judesių tobulumą, išradingumą žaisdami, veikdami su daiktais. Dalyvauja įvairioje veikloje (meninė, sportinė, gamtos, aplinkos pažinimo, techninė, žygiai, talkos ir kt.), kurioje atskleidžia geriausias savo savybes. Apie savo veiklą pasakoja suaugusiems ir vaikams, džiaugiasi, rodo, ką nuveikęs. Žaidžia „komplimentų“ žaidimus, pastebėdami ir įvertindami vienas kito gerąsias savybes. Stebi, tyrinėja, apmąsto, vaizduoja, komentuoja grupės, šeimos, bendruomenės gyvenimą. Klausosi kūrinėlių, diskutuoja apie gražų šeimos narių bendravimą, pagarbą, rūpinimąsi vieni kitais, vaikų, senelių bei tėvų panašumą. Žiūrinėja knygeles, savo šeimos nuotraukas, įvardina šeimos narius, iš žaislų sudaro šeimos variantus. Kalba, judesiais, mimika išreiškia meilę šeimos nariams. Aiškinasi šeimos narių giminystės ryšius (dukra, anūkė ir t.t.), sudaro savo šeimos medį. Laikosi šeimos ir bendruomenės narių susitarimų, tvarkos. Perkelia į grupę savo šeimos patirtį: bendravimo būdą, žaidimus, pomėgius. Diskutuoja apie gimtinę, Tėvynę, domisi tradicijomis, papročiais, vietinėmis šventėmis, dalyvauja jose. Atpažįsta, atkartoja girdėtą informaciją iš gimtojo miesto istorijos.</p>
		6 žingsnis	<p>Vis geriau suvoks savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus, šeimą, bendruomenę, Tėvynę. Ims suvokti save, kaip galintį daryti įtaką kitam ir atsakingai pasirinkti. Juoksis iš savo klaidų ar mažų nelaimių, jeigu jos nesukėlė rimtų pasekmių. Save apibūdins, nusakydamas fizines ir elgesio savybes, priklausymą šeimai, grupei, galės pasakyti savo tautybę. Save ir savo gebėjimus vertins teigiamai. Stebės ir atpažins kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus.</p>	

16.8.2.	<p>EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA</p> <p>Vertybinė nuostata. Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.</p> <p>Esminis gebėjimas. Atpažįsta ir įvardina savo emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamai, kitiems priimtinais būdais, atpažįsta ir įvardina kitų emocijas ar jausmus, bando į juos atsiliiepti (paguosti, užjausti), keisti savo elgesį (susilaikyti, atsižvelgti į kito norus) neskaudinti.</p>	<p>1 žingsnis</p>	<p>Mimika, kūno judesiais ir garsais išreikš džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį. Patirs išsiskyrimo nerimą, atsiskyrus nuo tėvelių, džiaugsis jam sugrįžus. Išreikš nerimą pamatęs nepažįstamą žmogų.</p>	<p>Žaisdamas, bendraudamas išreiškia savo jausmus ir norus. Kalba apie jausmus, žiūrinėdamas paveikslėlius, nuotraukas, piešinius, knygų iliustracijas. Išdarinėja grimasas žvelgdamas į veidrodį. Žaidžia žaidimus, kuriuose reikia pasakyti, ką mėgsti, kaip jautiesi, su koku žaislu nori žaisti. Žiūri nuotraukas ir pasako, kur mergaitės, o kur berniukai. Savo jausmus išreiškia bendraudamas ir žaisdamas vaizduotės žaidimus. Žaidžia žaidimus, per kuriuos pasako, kaip jis jaučiasi, ką jis mėgsta, su koku žaislu nori žaisti. Vartoja „aš“, „mano“, „man“ („Aš noriu lėlės“). Vartoja kai kuriuos vertinimo žodžius: „Agnė gera“, „Agnė bloga“, vėliau – „Aš – gera(s)“. Savo elgesį vertina atsižvelgdamas į pritariančią ar nepritariančią suaugusiojo veido išraišką. Nenoriai dalinasi savo žaislais, asmeniniais daiktais. Atsisveikina ir pasisveikina su šeimos nariais, sako „ačiū“, „prašau“. Žaisdamas su kitais reiškia palankumą, pasitenkinimą. Naudoja siužetinius žaislus, daiktus-pakaitalus. Domisi vaikais, ieško draugo žaidimui. Noriai žaidžia su suaugusiuoju, atkartoja jo veiksmus. Žaidžia žaidimus, plėtojančius socialinę patirtį. Bendradarbiauja žaidžiant, mokosi suprasti draugo ketinimus, spręsti ginčus.</p>
<p>2 žingsnis</p>	<p>Reikš pastovesnes emocijas, tačiau dar bus būdinga greita nuotaikų kaita. Atpažins kitų džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraišką.</p>			
<p>3 žingsnis</p>	<p>Pradės atpažinti, ką pats jaučia, turės savus emocijų raiškos būdus. Pradės naudoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus. Pastebės kitų žmonių emocijų išraišką, atpažins aiškiausiai reiškiamas emocijas ir į jas skirtingai reaguos. Geriau valdys savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius.</p>			
<p>4 žingsnis</p>	<p>Pradės suprasti, kad skirtingose situacijose jaučia skirtingas emocijas, kad jas išreiškia mimika, balsu, veiksmais, poza. Pavadins pagrindines emocijas. Atpažins kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus. Ims suvokti, kad jo ir kitų emocijos gali skirtis. Geriau supras kitų emocijas ir jausmus, iš dalies į juos įsijaus ir tinkamai į juos reaguos. Pradės valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą priklausomai nuo situacijos.</p>	<p>Tyrinėja savo ir kitų nuotaikas: linksmas, liūdnas. Aiškina veido išraiškos mimikas: nusimineš, piktas, verkiantis, džiugus. Stebi, aiškina, pajaučia, išgyvena, kad visi žmonės patiria jausmų, emocijų, minčių: gali džiaugtis ir pykti, būti laimingi ir nelaimingi. Aiškina, kokia mimikos komunikacinė reikšmė, ją naudoja saviškai: šypsena, linksmos akys, ašaros, susiraukęs, piktas veidas. Stebi jas veidrodyje. Atlieka mimikos pratimus prieš draugą ir prieš veidrodį: šypsosi sau, draugui, nustemba (pakelia antakius); vaizduoja pyktį (suraukia</p>		

		5 žingsnis	Apibūdins savo jausmus ir situacijas, kuriose jie kilo. Vis geriau supras kitų jausmus ir tinkamai į juos reaguos. Vis dažniau jausmus išreikš mimika ir žodžiais, o ne veiksmais.	kaktą); baimę (išplečia akis); įniršį (išsišiepia rodant dantis); pasibjaurėjimą (patempia apatinę lūpą); „beždžionėlę“ (šypsotis ištempus ausis). Klausosi kūrinėlių apie jausmus, nuotaikas, svarstydamas, iš ko galima suprasti, kad kitam linksma, liūdna, pikta, skaudu. Iš vaikų balsų įrašų bando nuspręsti, kokios jie nuotaikos. Tyrinėja ir aiškinasi, kaip kūnas reaguoja į skausmą. Išreiškia savo savijautą, norus žodžiais, įvardina savo emocijas būsenas bei jų priežastis įvairiose gyvenimo situacijose. Užbaigia frazes „Man patinka, nes...“, „Aš laimingas, nes...“ ir kt. Naudoja „nuotaikų lentą“: gamina veidukus, simbolines nuotaikų korteles, vaizduoja tam tikrą išraišką, savo nuotaiką, skaičiuoja ir nusprendžia, kokia nuotaika vyrauja grupėje. Liūdniems, piktiems vaikams padeda patarimų korteles (simbolius). Kitiems reiškia supratimą, užuojautą tinkama balso intonacija. Simboliškai paveikslėliais ženklina knygelėse, siužetiniuose paveikslėliuose pavaizduotų žmonių, gyvūnų nuotaiką. Kuria nuotaikingų veidų paveikslą. Žaidžia spalvų kortelėmis, spalvotomis skarelėmis, šviesos stalu, pasakydamas, kokios spalvos tą dieną nuotaika. Klausosi skirtingos nuotaikos muzikos kūrinių, jas išreikšdamas spalvomis, linijomis, formomis. Žaidžia saviraiškos žaidimus, iš judesių, mimikos spėdamas, kas ką veikia, kaip jaučiasi, įsitikindamas, kad kūno kalba galima daug ką išreikšti. Kasdienės, ugdomosios veiklos, pasivaikščiavimo, išvykų bei ekskursijų metu, bendraudamas rodo jautrumą kitiems. Domisi draugo savijauta, stebi, kada kitam liūdna, skauda, gera ar linksma, nuramina, džiaugiasi kartu. Paguodžia kitus myluodamas, sūpuodamas, kykuodamas, maldydamas, žaidindamas, juokindamas.
		6 žingsnis	Pavadins bei apibūdins savo jausmus, juos sukėlusias situacijas ar priežastis. Beveik neklysdamas iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustatys, kaip jaučiasi kitas ir tinkamai reaguos. Dažniausiai bus geranoriškai nusiteikęs kitų atžvilgiu. Supras, kad gali pats kontroliuoti kilusių jausmų raišką, stengsis tinkamais būdais, neskaudindamas kitų, reikšti jausmus.	
16.8.3.	SANTYKIAI	1 žingsnis	Gerai jausis įprastoje aplinkoje. Nusiramins kalbinamas, nešiojamas, supamas. Tapatinsis	

<p>SU SUAUGUSIAIS Vertybinė nuostata. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.</p> <p>Esminis gebėjimas. Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.</p>		su suaugusiojo, prie kurio yra prisirišęs, emocijomis.	<p>Laiku valgo, eina į lauką pasivaikščioti, laiku miega, žaidžia ir t.t. Pripranta prie ritualų ir jų laikosi. Ieško emocinio supratimo, auklėtojos (lipa ant kelių, prašosi paimamas ant rankų) ir bendraamžių palaikymo. Reiškia savo emocijas, pasitenkinimą, palankumą kitam: šypsosi, juokiasi, glosto, apkabina, bučiuoja, vadina vardu. Siekia geros savijautos, pasakoja apie save, savo aprangą, šeimą. Domisi patrauklia veikla, gerai jaučiasi grupės aplinkoje. Žaidžia emocinius (kykavimo, mylavimo) žaidimus. Gina save protestuodamas: garsiai verkia, bėga šalin, prieštarauja („ne, nenoriu“).</p>
	2 žingsnis	Trumpam atitraukus dėmesį vėl sugrįš prie ankstesnės veiklos. Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs nusiramins suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas. Pats ieškos nusiramimo. Pradės valdyti savo emocijų raišką ir veiksmus.	
	3 žingsnis	Žaisdamas kalbės su savimi, nes kalba padeda sutelkti dėmesį, kontroliuoti savo elgesį. Bandys laikytis suaugusiojo prašymų, susitarimų ir draudimų. Nueis šalin, jeigu kas nepatinka, atsisakys bendros veiklos, nekalbės. Išbandys įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus.	
	4 žingsnis	Primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu, laikysis grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Žaisdamas stengsis laikytis žaidimo taisyklių. Nusiramins, kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, ir girdėdamas suaugusiojo komentarus. Ramioje situacijoje įvardins savo ar kito netinkamo elgesio galimas pasekmes, bandys laikytis tinkamo elgesio taisyklių.	
	5 žingsnis	Primenant laikysis grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Lengviau priims dienos ritmo pasikeitimus. Ramioje situacijoje sugalvos kelis konflikto sprendimo būdus, numatys jų taikymo pasekmes. Primins kitiems tinkamo elgesio taisykles ir bandys jų laikytis be suaugusiųjų kontrolės.	

		6 žingsnis	Dažniausiai savarankiškai laikysis grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Bandys susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose, ieško taikių išeičių. Stengsis suvaldyti savo pyktį, įniršį. Lengvai priims dienos ritmo pasikeitimus.	konfliktų sprendimo būdų. Vaizduoja tinkamus ir netinkamus poelgius, įsijausdamas į „draugo“, „svečio“, „brolio“ ar kt. vaidmenis. Komentuoja, ką grupėje matė, pastebėjo, patyrė gero, ko nenorėtų matyti. Dėlioja siužetus (geri ir blogi poelgiai) iš paveikslėlių. Žaidžia bendrus žaidimus, laikosi žaidimo taisyklių, veikia šalia kitų atsargiai, netrukdydamas, gerbdamas jų privatumą. Kultūringai bendrauja su visais vaikais, padėkoja, pasisveikina, atsisveikina. Žaidžia žaidimus, kuriuose pasirenka, ar vykdyti sugalvotus, apgaulingus kvietimus, siūlymus, ar atsispirti, nes juose slypi pavojai, galintys pakenkti pačiam ir kitiems. Kaupia gerų darbų, gerų poelgių kraitelę, simbolinėmis kortelėmis pažymėdamas atliktus gerus darbelius, dėkodamas draugams už gerus jų poelgius. Dovanoja vienas kitam pasigamintus „švelniukus“, „užaugina gerumo medį“ ant jo kabindamas gerumo, padėkos, linkėjimų žodžius. Aiškinasi, kokiais būdais galima sumažinti pyktį, įniršį, išbando tai praktiškai.
16.8.4.	SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAS Vertybinė nuostata. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais. Esminis gebėjimas. Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus,	1 žingsnis	Atpažins juo besirūpinantį suaugusįjį, džiaugsis jį pamatęs, atsakys jo kalbinamas, žaidinamas. Verks atsiskirdamas nuo tėvų, padedamas pedagogo nurims ir išitrauks į veiklą.	Bando laikytis atsisveikinimo su tėvais ritualų (apsikabinimai, pasibučiavimai ir pan.). Tinkamai reaguoja į pritariančią ar nepritariančią suaugusiojo veido mimiką. Tvarkosi savo žaidimo vietą, padeda draugams ar auklėtojais. Deda daiktus ir žaislus į jiems skirtas vietas. Žaidamas su kitais reiškia palankumą, pasitenkinimą. Naudoja siužetinius žaislus, daiktus-pakaitalus. Noriai žaidžia su suaugusiuoju, atkartoja jo veiksmus. Žaidžia žaidimus, plėtojančius socialinę patirtį. Mėgsta drauge veikti su suaugusiuoju (žaisti, vartyti knygeles, ridenti kamuolį, statyti bokštą ir kt.). Mėgdžioja suaugusiųjų, brolių, seserų veiksmus, kalbą, poelgius, savaip juos sudėliodamas į siužetą ir palydėdamas girdėtais žodžiais bei intonacijomis: maitina lėlę, valo stalą, šluoja grindis, tvarko žaislus. Mimika, gestais išreiškia meilę, nuotaiką,
		2 žingsnis	Rodys prierašumą juo besirūpinančiu suaugusiuoju. Žais kartu su juo besirūpinančiu suaugusiuoju, stebės ir mėgdžios jo žodžius, veiksmus. Bijos nepažįstamų žmonių. Gebės padėti suaugusiajam tvarkyti žaislus.	
		3 žingsnis	Drąsiai veiks, rizikuos, išbandys ką nors nauja. Mėgdžios, tačiau žaidime savaip pertvarkys juo besirūpinančių suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. Norės veikti savarankiškai ir tikėtis suaugusiojo palaikymo,	

<p>dalinasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.</p>		<p>pagyrimo. Ne visada priims suaugusiojo pagalbą, kartais užsispirs. Lengviau nei antraisiais metais atsiskirs nuo tėvų. Ramiai stebės nepažįstamus žmones, kai juo besirūpinantis suaugęs yra šalia jo arba matomas netoliese.</p>	<p>nerimą, pyktį, susierzinimą, kalbę, gėdą. Žodžiu išreiškia norus. Pats susiranda žaislus, naudoja žaislus pakaitalus, nemėgsta, kad suaugusysis siūlytų žaidimo veiksmų seką, bet džiaugiasi pagyrimu. Dažnai kartoja „Aš pats“, nesileidžia nurengiamas, aprenngiamas, bando tai padaryti pats.</p>
	4 žingsnis	<p>Lengvai atsiskirs nuo tėvų ar globėjų. Grupėje jausis saugus, rodys pasitikėjimą grupės pedagogais, bendradarbiaus su jais: kalbės, klaus, tarsis. Paklaustas suaugusiajam pasakys savo nuomonę. Dažniausiai priims pedagogo pagalbą, pasiūlymus bei vykdys individualiai pasakytus prašymus. Mėgęs ką nors daryti kartu su suaugusiuoju. Kasdieninėse situacijose stengsis laikytis suaugusiojo nustatytos tvarkos bei elgesio taisyklių, tačiau supykęs, susijaudinęs gali nepaklusti, priešintis.</p>	<p>Atsiveikina su tėvais ir pats bėga į grupę, dairosi, ką ir su kuo žaisti. Stebi suaugusiųjų gyvenimą, diskutuoja apie žmonių darbą, šeimą. Seka suaugusiųjų pavyzdžiu, iš jų mokosi, kreipiasi pagalbos, patarimo, klausinėja, išklauso, rodo savo darbelius, džiaugiasi savo pasiekimais. Kviečia kartu veikti, žaisti. Bendrauja pagarbiai, kultūringai. Dalinasi išpūdžiais, kaip padeda suaugusiems ir šeimos nariams. Įsiklauso į suaugusiųjų siūlymus, patarimus, atlieka nedidelius įpareigojimus. Aptaria, kuria bendravimo su aplinkiniais elgesio taisykles. Klausosi suaugusiųjų pasakojimų, sekimo, deklamavimo, skaitymo, dainų, lopšinių. Susipažįsta su įstaigoje dirbančiais žmonėmis, jų veikla, aiškinasi, kuo jie svarbūs, kodėl reikia gerbti jų darbą. Žaidimų metu imituoja, išbando suaugusiųjų darbus, atitinkamoms situacijoms tinkančius elgesio būdus. Dalyvauja susitikimuose su įvairių tarnybų, įstaigų, profesijų žmonėmis, lankosi tėvų darbovietėse, muziejuose, parodose, dalyvauja šventėse, spektakliuose, koncertuose ir kt., bendrauja su kitų vaikų šeimos nariais, mažai ar visai nepažįstamais žmonėmis. Diskutuoja, kaip elgtis su nepažįstamais žmonėmis, kuria žaidybines situacijas, kaip negalima elgtis. Aiškinasi pavojingas situacijas, aptaria, į ką reikėtų kreiptis pagalbos. Domisi žmonėmis, kurie rūpinasi žmonių saugumu: policininkais, gaisrininkais, gydytojais. Susipažįsta su jų profesijomis, aiškinasi, kokiais telefono numeriais juos galima iškviesti.</p>
	5 žingsnis	<p>Drąsiai bendraus su pažįstamais ir mažiau pažįstamais žmonėmis grupėje. Rodys, prašys, siūlys, aiškina, nurodinės, įtraukdamas suaugusįjį į savo žaidimus ir bendrą veiklą. Priims su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus. Tikrins suaugusiojo išsakytas leistino elgesio ribas - atsiklaus, derės, pasakys, kaip pasielgė kitas ir laukia komentarų. Dažniausiai laikysis suaugusiojo nustatytų elgesio taisyklių, susitarimų, tačiau stipriai supykęs, išsigandęs, susijaudinęs gali priešintis suaugusiajam.</p>	
	6 žingsnis	<p>Nusiteikęs geranoriškai ir pagarbiai bendrauti su suaugusiais. Susitars su juo besirūpinančiais suaugusiais dėl dienvakšės ir elgesio taisyklių, stengsis laikytis susitarimų,</p>	

			nors kartais su suaugusiuoju bendrauja priešškai. Kasdieninėse situacijose bandys tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo nuomonę. Paprašytas paaiškinti, kodėl negalima bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, kai šalia nėra juo besirūpinančio suaugusiojo. Žino, į ką galima kreiptis pagalbos pasimetus, nutikus nelaimei.	
16.8.5.	SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ Vertybinė nuostata. Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį. Esminis gebėjimas. Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiaudrinęs geba nusiraminti.	1 žingsnis	Gerai jausis įprastoje aplinkoje. Nusiramins kalbinamas, nešiojamas, supamas. Tapatinsis su suaugusiojo, prie kurio yra prisirišęs, emocijomis.	Laiku valgo, eina į lauką pasivaikščioti, laiku miega, žaidžia ir t.t. Pripranta prie ritualų ir jų laikosi. Ieško emocinio supratimo, auklėtojos (lipa ant kelių, prašosi paimamas ant rankų) ir bendraamžių palaikymo. Reiškia savo emocijas, pasitenkinimą, palankumą kitam: šypsosi, juokiasi, glosto, apkabina, bučiuoja, vadina vardu. Siekia geros savijautos, pasakoja apie save, savo aprangą, šeimą. Domisi patrauklia veikla, gerai jaučiasi grupės aplinkoje. Žaidžia emocinius (kykavimo, mylavimo) žaidimus. Gina save protestuodamas: garsiai verkia, bėga šalin, prieštarauja („ne, nenoriu“).
		2 žingsnis	Trumpam atitraukus dėmesį vėl sugrįš prie ankstesnės veiklos. Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs nusiramins suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas. Pats ieškos nusiramimo. Pradės valdyti savo emocijų raišką ir veiksmus.	
		3 žingsnis	Žaisdamas kalbės su savimi, nes kalba padeda sutelkti dėmesį, kontroliuoti savo elgesį. Bandys laikytis suaugusiojo prašymų, susitarimų ir draudimų. Nueis šalin, jeigu kas nepatinka, atsisakys bendros veiklos, nekalbės. Išbandys įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus.	
		4 žingsnis	Primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu, laikysis grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Žaisdamas stengsis laikytis žaidimo taisyklių. Nusiramins, kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino ir girdėdamas suaugusiojo komentarus. Ramioje situacijoje įvardins savo ar kito netinkamo elgesio galimas pasekmes, bandys laikytis tinkamo elgesio taisyklių.	

		5 žingsnis	Primenant laikysis grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Lengviau priims dienos ritmo pasikeitimus. Ramioje situacijoje sugalvos kelis konflikto sprendimo būdus, numatys jų taikymo pasekmes. Primins kitiems tinkamo elgesio taisykles ir bandys jų laikytis be suaugusiųjų kontrolės.	
		6 žingsnis	Dažniausiai savarankiškai laikysis grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Bandys susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose, ieškos taikių išeičių. Stengsis suvaldyti savo pyktį, įniršį. Lengvai priims dienos ritmo pasikeitimus.	džių. Atlikdamas tą patį darbą netrukdo dirbančiam šalia, tariasi dėl bendrų veiksmų, derina savo interesus. Aiškinasi, kad ne visada visi norai yra patenkinami, kad kiti žmonės irgi turi savo jausmus ir norus. Diskutuoja apie tai, kad būtina valdyti savo poreikius, jausmus, kad netinkamas elgesys, žodžiai įžeidžia kitus. Diskutuoja apie bendravimą, kilusius ginčus su draugais, kaip juos taikiai spręsti. Žaidybinių situacijų metu ieško konfliktų sprendimo būdų. Vaizduoja tinkamus ir netinkamus poelgius, įsijausdamas į „draugo“, „svečio“, „brolio“ ar kt. vaidmenis. Komentuoja, ką grupėje matė, pastebėjo, patyrė gero, ko nenorėtų matyti. Dėlioja siužetus (geri ir blogi poelgiai) iš paveikslėlių. Žaidžia bendrus žaidimus, laikosi žaidimo taisyklių, veikia šalia kitų atsargiai, netrukdydamas, gerbdamas jų privatumą. Kultūringai bendrauja su visais vaikais, padėkoja, pasisveikina, atsisveikina. Žaidžia žaidimus, kuriuose pasirenka, ar vykdyti sugalvotus, apgaulingus kvietimus, siūlymus, ar atsisipirti, nes juose slypi pavojai, galintys pakenkti pačiam ir kitiems. Kaupia gerų darbų, gerų poelgių kraitelę, simbolinėmis kortelėmis pažymėdami atliktus gerus darbelius, dėkodamas draugams už gerus jų poelgius. Dovanoja vienas kitam pasigamintus „švelniukus“, „užaugina gerumo medį“, ant jo kabindamas gerumo, padėkos, linkėjimų žodžius. Aiškinasi, kokiais būdais galima sumažinti pyktį, įniršį, išbando tai praktiškai. Naudoja žaidimus: mylavimus, kykavimus, juokinimus ir kt.
SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA.				
Sietina su šiomis ugdymo (si) sritimis: kasdieniais gyvenimo įgūdžiais, fiziniu aktyvumu bei iniciatyvumu ir atkaklumu				
Eil. Nr.	Ugdymosi sritis	Žingsniai	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	Vaiko veikla
16.8.6.	KASDIENIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI Vertybinių nuostata.	1 žingsnis	Bandys savarankiškai valgyti ir gerti iš puodelio.	Bando valgyti savarankiškai, laikyti šaukštelį, gerti iš puodelio, dviem pirštais imti gabalėliais pjaustytus vaisius. Jei nenori valgyti, nustumia lėkštę su maistu, bando pasakyti, kas netinka. Įsidėmi ir žino savo vietą prie

<p>Noriai ugdomosi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.</p> <p>Esminis gebėjimas.</p> <p>Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.</p>	<p>2 žingsnis</p>	<p>Valgys ir gers padedamas arba savarankiškai. Parodys ženklais, veido mimika arba pasakys, kada nori į tualetą. Suaugusiojo rengiamas vaikas jam padės. Paprašytas padės žaislą į vietą.</p>	<p>stalo. Nusišluosto nosytę, išmeta šiukšlę į šiukšlių dėžę. Žaisdamas su lėlėmis imituoja, kad jas maitina, glosto, migdo, vežioja vežimėlyje, supuoja. Nuneša žaislus (lėles, meškinus, mašinytes, kamuoliukus) į jiems skirtas vietas. Žaidžia žaidimus, susijusius su kūno dalimis, vardų išiminimu, mažybiniais vardais ar gyvūnų pavadinimais. Klauso įvairių įrašų, pasakų, dainelių, įtvirtinančių kasdienius gyvenimo įgūdžius. Pažįsta savo drabužius, mėgina apsiauti batus, apsivilkti megztinį, užsidėti kepurę ant galvos. Paveikslėliuose atpažįsta drabužėlius, juos pavadina. Bando sagstyti drabužių sagas, varstyti batų raištelius, padeda draugui užsisegti megztinį. Prieš valgį, įsitęsęs ar pasinaudojęs tualetu pats nusiplauna rankas, veidą, savarankiškai nusišluosto. Naudoja įvairias spalvotas, kvepiančias vaikiškas higienos priemones pagal paskirtį.</p>
	<p>3 žingsnis</p>	<p>Savarankiškai valgys ir gers. Pradės naudoti stalo įrankius. Pasakys, ko nori ir ko nenori valgyti.</p> <p>Pats eis į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarkys. Suaugusiojo padedamas nusirengs ir apsirengs, bandys praustis, nusišluostys veidą, rankas. Padės į vietą vieną kitą daiktą.</p>	
	<p>4 žingsnis</p>	<p>Valgys gana tvarkingai. Primenant po valgio skalau burną. Pasakos, kodėl reikia plauti vaisius, daržoves, uogas. Padedant suaugusiajam serviruos ir po valgio sutvarkys stalą.</p> <p>Padedant naudosis tualetu, nusiplaun rankas, nusišluostys veidą, apsirengs ir nusirengs. Susitvarkys dalį žaislų, su kuriais žaidė.</p>	
	<p>5 žingsnis</p>	<p>Valgys tvarkingai, dažniausiai taisyklingai naudosis stalo įrankiais. Domėsis, koks maistas sveikas ir naudingas. Serviruos ir sutvarkys stalą vadovaujant suaugusiajam. Savarankiškai apsirengs ir nusirengs, apsiaus ir nusiaus batus. Primenant susitvarkys žaislus ir veiklos vietą. Saugos save ir kitus.</p>	

				elgtis su aštriais įrankiais, elektriniais daiktais ar prietaisais, degtukais, kaip elgtis prie vandens, karštą ar šaltą dieną. Domisi įvairiais kelio ženklais, sveiko maisto gaminiu, žmogaus kūnu (piešia – aplikuoja šviesoforą, vaisius, daržoves ir kt.). Laikosi kūno higienos ir dantukų priežiūros taisyklių.
		6 žingsnis	Valgys tvarkingai. Pasakys, jog maistas reikalingas, kad augtume, būtume sveiki. Pasakys keletą produktų, kuriuos valgyti sveika. Savarankiškai serviruos ir sutvarkys stalą. Savarankiškai apsirengs ir nusirengs, apsiaus ir nusiaus batus. Padedant suaugusiajam pasirinks tinkamus drabužius ir avalynę pagal orus. Dažniausiai savarankiškai susitvarkys žaislus. Žinos, kaip reikia elgtis gatvėje, kaip saugiai naudotis aštriais įrankiais. Prisiminęs stengsis vaikščioti, stovėti, sėdėti taisyklingai.	
16.8.7.	INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS Vertybinių nuostata. Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais. Esminis gebėjimas. Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusįjį	1 žingsnis	Savarankiškai judės link sudominusių žaislų, daiktų. Trumpam sutelks dėmesį, seks judančius daiktus akimis, atliks tikslingus judesius, veiksmus su daiktais. Žvelgdamas į akis, čiauškėdams, duodamas žaislą kitam paskatins su juo žaisti. Išreiškdamas savo norus parodys „taip“ arba „ne“.	Žaidžia su mėgstamais žaislais. Laikydamasis eina prie sudominusių daiktų. Žaidžia smulkiajai motorikai skirtus žaidimus, reikalaujančius dėmesio, atkaklumo (kaišioja detales į atitinkamas ertmes ir kt). Stebi, kaip mokytojas stato bokštą ir pats ima kaladėles, stato panašų bokštą. Žaidžia su suaugusiuoju norimus žaidimus. Renka žaislus, deda į dėžes, meta kamuoliukus į skirtas dėžes, šiuos veiksmus kartoja daug kartų. Pasilipa, kad pasiektų norimą daiktą, ilgai tyrinėja sudominusį daiktą, žaislą, eksperimentuoja su juo.
		2 žingsnis	Pasirinks daiktus, su jais žais, daug kartų atkakliai bandys atlikti naują veiksmą, kartos tai, kas jau pavyko anksčiau. Judesį, veiksmą ar garsą galės pakartoti tuoj pat, po kelių valandų, dienų, todėl savarankiškai modeliuos kelis judesius ar veiksmus į vieną seką. Atitraukus dėmesį vėl sugrįš prie ankstesnės veiklos. Pats noriai mokysis iš tų, su kuriais jausis saugus. Veiksmais, atskirais žodžiais reikš norus,	

	pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.		ves suaugusįjį prie dominančių žaislų. Nega- lėdamas įveikti kliūtis protestuos, reikš nepa- sitenkimą.	
		3 žingsnis	Energingai žais, ką nors veiks, laisvai judės erdvėje, pats keis veiklą, pasirinks vieną iš ke- lių daiktų, sugalvos būdus, kaip pasiekti nep- rieinamą norimą daiktą. Mėgs išbandyti suaugusiojo pasiūlytus žais- lus, žaidimus, neįprastas veikas. Ekspresyviai reikš savo norus, sakys „ne“.	
		4 žingsnis	Pasirinks ir kurį laiką kryptingai plėtos veiklą vienas ir su draugais. Susidomės ir išitrauks į suaugusiojo pasiūlytą veiklą jam, vaikų gru- pelei ar visai vaikų grupei. Susidūręs su kliūtimi arba nesėkme, bandys ką nors daryti kitaip arba lauks suaugusiojo pagalbos. Sieks savarankiškumo, bet vis dar lauks suaugusiųjų paskatinimo, padrąsinimo.	Žaidžia ir atlieka įvairius judesius dviese, grupelėje ar su visa grupe. Rodo iniciatyvą vadovauti sugalvotam žaidi- mui, veiklai ir buria kitus vaikus. Atlieka nesudėtingus darbus: išplauna teptukus, žaislus, indelius, stiklinę ir pan. Pasiūlytą veiklą atlieka savaip, taip, kaip jiems įdo- miau. Žaidžia ilgą laiką trunkančius judriuosius žaidi- mus. Konstruoja, dėlioja, išardo ir vėl stato sudėtingus statinius. Savo sugalvota veiklą ar suaugusiojo pasiūly- tas užduotis, žaidimus baigia iki galo. Plėtoja sumany- mus ilgesnį laiką.
		5 žingsnis	Pasirinks ir ilgesnį laiką kryptingai plėtos veiklą vienas ar su draugais. Lengviau pereis nuo paties pasirinktos prie suaugusiojo jam, vaikų grupei ar visai grupei pasiūlytos veik- los. Pasiūlytą veiklą atliks susikaupęs, išradin- gai, savarankiškai. Ilgesnį laiką pats bandys įveikti kliūtis savo veikloje, nepavykus kreipsis pagalbos į suau- gusįjį.	
		6 žingsnis	Turiningai plėtos paties pasirinktą veiklą, ją tęs kelias dienas. Susidomėjęs ilgesniam laikui išitrauks į suau- gusiojo vaikų grupei ar visai vaikų grupei pasiūlytą veiklą, siūlys vaikams ir suaugusia- jam įsitraukti į jo paties sugalvotą veiklą.	

			Savarankiškai bandys įveikti kliūtis savo veikloje, nepasisekus bandys įtraukti bendramžius ir tik po to kreipsis į suaugusįjį.	
16.8.8.	<p>FIZINIS AKTYVUMAS</p> <p>Vertybinė nuostata. Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.</p> <p>Esminis gebėjimas. Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamos pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.</p>	1 žingsnis	<p>Sėdės, šliauš, ropos pirmyn ir atgal, įkalnėn ir nuokalnėn, laiptais aukštyn, ko nors įsitvėręs atsistos, stovės laikydamasis ar savarankiškai, žingsniuos laikydamasis, vedamas arba savarankiškai, išlaikys pusiausvyrą.</p> <p>Tikslingai sieks daikto, rankos judėjimą seks akimis, pačiups ir laikys daiktą saujoje, paglostys žaislą, kiš jį į burną, purtys, mojuos, stuksens, perims daiktus iš vienos rankos į kitą.</p>	<p>Pradedą orientuotis įprastoje erdvėje, žino, kur išdėlioti žaislai, daiktai, patys juos susiranda ir priima. Įvairių žaidimų metu mėto, kelia triukšmą, slepiasi, šliaužia grindimis, ropoja keturpėsti, vėžlioja, stumdo tempia žaislus. Bando lipti kopėčiomis, bėga paskui skrendantį balioną ar riedantį kamuolį. Supasi sūpynėmis, čiuožia nuo čiuožyklos patys ar padedant suaugusiajam. Juda ar sustoja po signalo, juda nurodyta kryptimi. Pralenda pro lanką, pasuolę, virvę, kėdutę. Stovi ir vaikšto ant pirštų galų, bando palaikyti pusiausvyrą. Užlipa ir nulipa laiptais, užlipa ant kėdės, suolo, dėžės ir kt. Spiria, meta ir gauda kamuolį. Piešia pieštuku, kreidelėmis, pirštu, braižo linijas per visą lapą.</p> <p>Atsiranda simboliai: spiralė, saulutė, kryžius, veidukas, apskritimas. Aktyviai juda, šokdina mėgstamiausius žaislus grojant ritmingai muzikai. Melodiją atkuria balsu, ritminiais judesiais. Groja koku nors instrumentu. Atlieka ritminius pratimus panaudodami įvairius turimus daiktus: akmenukus, puodelius, kaladėles, pagaliukus, šaukštus ir kt.</p> <p>Įmituoja įvairius judesius („meška eina“, „ančiukas plaukia“, „paukštelis skrenda“, „varlytė šokuoja“, „arkliukas joja“ ir kt.). Klausosi linksmų ir ramių muzikos kūrinių. Žaidimų metu konstruoja, veria sagas ant virvutės.</p>

		<p>2 žingsnis</p> <p>Savarankiškai atsistos, stovės, atsitūps, pasilenks, eis į priekį, šoną ir atgal, eis stumdamas ar tempdamas daiktą, bėgs tiesiomis kojomis, atsisėdęs ant riedančio žaislo stumsis kojomis, pralįs per kliūtis keturpėsčias, padedamas lips laiptais aukštyn pristatomuoju žingsniu, spirs kamuolį išlaikydamas pusiausvyrą.</p> <p>Pasuks riešą, apvers plaštaką delnu žemyn, pasuks delnu aukštyn, mostels plaštaka, paims daiktą iš viršaus apimdamas jį pirštais, išmes daiktus iš rankų atleisdamas pirštus. Plos rankomis. Ridens, mes, gaudys kamuolį.</p>	
		<p>3 žingsnis</p> <p>Pastovės ant vienos kojos (3–4 sekundes). Tikslingai, skirtingu ritmu eis ten, kur norės, vaikščiodamas apeis arba peržengs kliūtis, eis plačia (25–30 cm.) linija.</p> <p>Bėgs keisdamas kryptį, greitį. Lips ir nulips laiptais pakaitiniu žingsniu laikydamasis suaugusiojo rankos ar turėklų. Atsispidamas abiem kojomis pašoks nuo žemės, nušoks nuo laiptelio, peršoks liniją.</p> <p>Geriau derins akies ir rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius, todėl tiksliau konstruos, vers ant virvutės sagas, ridens, mėtys, gaudys, spirs kamuolį, įkirps popieriaus kraštą.</p>	
		<p>4 žingsnis</p> <p>Stovėdamas pasistiebs, atsistos ant kulnų, stovėdamas ir sėdėdamas atliks įvairius judesius kojomis bei rankomis. Eis ant pirštų galų, eis siaura (5 cm) linija, gimnastikos suoleliu, lips laiptais aukštyn ir žemyn nesilaikydamas už turėklų. Mins ir vairuos triratuką.</p> <p>Pieštuką laikys tarp nykščio ir kitų pirštų, tiksliau atliks judesius plaštaka ir pirštais (ims,</p>	<p>Pasakoja, koks laisvalaikio praleidimas naudingas mūsų sveikatai, o koks žalingas. Atlieka atsipalaidavimo, kvėpavimo pratimus. Žaidžia ramius ir judrius žaidimus. Atlieka judesius, masažuoja kojytes pasakėlių ar tautosakos kūrinėlių pagalba. Žaidžia pirštukų žaidimus. Varto įvairias knygeles apie dienos režimą, klausosi kūrinėlių, dainėlių apie sveikatą. Po įtemptos dienos atlieka atsipalaidavimo pratimus. Piešia pagal ramią muziką, kuria</p>

			atgnybs, suspaus dviem pištais, kočios tarp delnų) bei ranka (mojuos, plasnos). Ištiestomis rankomis pagaus didelį kamuolį.	mankštos judesius pagal girdimą muziką. Žaidžia komandinius žaidimus, rungtyniauja estafečių pagalba. Dalyvauja įvairiuose rungtyse: traukia virvę, numuša kėglius, spardo kamuolį, gauda kamuolį, meta kamuolį į krepšį, taikinį. Dalyvauja varžybose, sporto šventėse. Važinėja dviratukais, paspirtukais, riedučiais, triratukais, rogutėmis. Atlieka kvėpavimo pratimus kartu su judesiais. Laipioja lauko kopetėlėmis įvairiu tempu ir įvairiais būdais. Atlieka įvairias užduotis: peršoka kliūtis, šokinėja ant dviejų kojų, šokinėja iš lanko į lanką, nušoka nuo paaukštinimo. Rideną, meta, gauda, spiria kamuolį, atmuša kamuolį dešine ir kaire rankomis po kelis kartus. Ropoja keturpėsčiomis, vaikšto vorele salės pakraščiais pagal daiktinius orientyrus, vaikšto poromis, susikabinus rankomis, keičiant kryptį. Vaikšto ant žemės nubrėžta linija arba padėta lenta, nuožulnia lenta. Vaikšto keldami aukštai kelius, kulnais, pasistiebdami ant pirštų. Vaikšto peržengdami daiktus, suoleliu, stora virve, lazda, plokščiu lanku, padėtu ant grindų. Vaikšto horizontaliu, nuožulniu buomu, atlikdami įvairius judesius rankomis ir kojomis. Laipioja aukštyn ir žemyn pristatomuoju žingsniu. Darydami įvairius darbelius kerpa žirklemis, piešia, kopijuoja, apvedžioja daiktus, figūras. Brėžia tiesias, pasvirusias linijas, kopijuoja spausdintines raides, ornamentus.
	5 žingsnis	Eis pristatydamas pėdą prie pėdos, pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keldamas kelius, atlikdamas judesius rankomis, judėdamas vingiais. Greitai, vikriai bėgios vingiais, greitėdamas ir letėdamas, išsisukinėdamas, bėgs ant pirštų galų. Šokinės abiem kojomis vietoje ir judėdamas pirmyn, ant vienos kojos, šokinės per virvutę, peršoks žemas kliūtis, pašoks siekdamas daikto. Laipios lauko įrenginiais. Spirs kamuolį į taikinį. Pieštuką ir žirkles laikys beveik taisyklingai. Tiksliai atliks sudėtingesnius judesius pirštais ir ranka. Iš įvairių padėčių mes kamuolį į taikinį, tiksliau gaudys, mušinės.		
	6 žingsnis	Eis ratu, poroje, prasilenkdamas, gyvatėle, atbulomis, šonu. Ištvėringai bėgs ilgesnius atstumus. Bėgs pristatomuoju ar pakaitiniu žingsniu, aukštai keldamas kojas. Šokinės ant vienos kojos judėdamas pirmyn, šoks į toli, į aukštį. Važiuos dviračiu. Rankos ir pirštų judesius atliks vikriau, greičiau, tiksliau, kruopščiau. Tiksliau valdys pieštuką bei žirkles ką nors kipdamas ar piešdamas. Su kamuoliu atliks sportinius žaidimų elementus, žais komandomis, derindamas veiksmus.		
KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA.				

Sietina su noru ir gebėjimu suprasti kitus, išreikšti save, būti suprastam; ieškoti informacijos, ja dalintis ir panaudoti; suprasti rašytinius šaltinius ir taip turtinti savo patirtį

Eil. Nr.	Ugdymosi sritis	Žingsniai	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	Vaiko veikla
16.8.9.	<p>PROBLEMŲ SPRENDIMAS</p> <p>Vertybinė nuostata. Nusiteikęs ieškoti iššėičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.</p> <p>Esminis gebėjimas. Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.</p>	1 žingsnis	Kartos nepasisėkusį veiksmą, jį keis, kad pasiektų laukiamą rezultatą. Mimika, gestais ir žodžiais parodys, kad susidūrė su kliūtimi, tikėdamasis suaugusiojo ar vyresnio vaiko pagalbos.	<p>Bando užlįsti į tarpą tarp spintelės ir sienos, nepavykus, kviečiasi pagalbą. Žaidžia su vienas į kitą įdedamais indeliais, ieškodamas teisingų sprendimo būdų. Stebi, kaip auklėtojas atsuka ir užsuka buteliuko kamštelį. Bando kamštelį atsukti pats. Kai trūksta žaislų žaidimui, kreipiasi pagalbos į suaugusįjį. Žaidžia sudarytas problemines situacijas „Ką daryti – atėmė žaisliuką?“. Padedamas atkreipia dėmesį į kasdieninę situaciją „čia ir dabar“. Kiamo aikštelėje kartu su suaugusiais sprendžia problemą – kaip nesuslapti kojųčių? Pradeda suprasti apibūdinimus: gražus, geras, mylimas, išdykęs ir pan. ir geba save vertinti. Stengiasi išvengti kliūčių. Teisingai rengiasi panaudodamas paties susikurtus ir suaugusiojo parodytus būdus. Stebi savo laikyseną veidrodyje gulint, sėdint, stovint, ją tyrinėja, kontroliuoja. Mokosi nepasimesti erdvėje, o pasimetus – ieškoti išeities.</p>
2 žingsnis		Išbandys jau žinomus veikimo būdus. Stebės, kaip panašioje situacijoje elgiasi kiti ir išbandys jų naudojamus būdus. Susidūręs su kliūtimi lauks pagalbos.		
3 žingsnis		Drąsiai imsis sudėtingos veiklos, atkakliai, keisdamas veikimo būdus bandys ją atlikti pats, stebės savo veiksmų pasekmes. Susidūręs su kliūtimis prašys pagalbos.		
4 žingsnis		Supras, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema. Įveikdamas ją išbandys paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus veikimo būdus. Stebės savo veiksmų pasekmes, supras, kada pavyko įveikti sunkumus. Nepasisėkus prašys suaugusiojo pagalbos.		
5 žingsnis		Pats ieškos sunkumų, kliūčių, aktyviai bandys įveikti sutiktus sunkumus. Ieškos tinkamų sprendimų, tarsis su kitais, mokysis iš nepavykusių veiksmų, poelgių. Nepasisėkus samprotaus, ką galima daryti toliau, kitaip arba prašys suaugusiojo pagalbos.		

		6 žingsnis	<p>Atpažins, su koku sunkumu ar problema susidūrė. Ieškos tinkamų sprendimų, pradės numatyti priimtų sprendimų pasekmes, tarsis su kitais ir atsižvelgs į jų nuomonę, siūlys ir priims pagalbą, mokysis iš savo ir kitų klaidų. Nepasisekus kelis kartus, ieškos vis kitos išeities arba prašys kito vaiko ar suaugusiojo pagalbos.</p>	<p>gatvė?“, „Susirgo...“ ir pan. Suvokia jausmų įvairovę, mokosi suprasti, kad visi turi jausmus. Žaidžia jausmų žaidimus: „Ką žinome vieni apie kitus?“, „Jausmai“, „Aš turiu pilve pyktį“ ir t.t. Mokosi valdyti savo jausmus: išreikšti žodžiais, piešiniais, vaidyba, muzika. Piešia savo kūno siluetą, nupiešia širdį, plaučius, smegenis ir pavaizduoja tą kūno dalį, kur gyvena jausmai. Stengiasi suprasti ir apibūdinti savo savijautą, reikalui esant kreiptis į suaugusįjį pagalbos. Savitai sprendžia iškilusias problemas. Moka išvengti kliūčių. Teisingai rengiasi panaudodamas paties susikurtus ir suaugusiojo parodytus būdus. Stebi savo laikyseną, ją tyrinėja, kontroliuoja. Mokosi nepasimesti erdvėje, o pasimetus – ieškoti išeities. Sprendžia galvosūkius, dalyvauja viktorinose, konkurse, savitai argumentuoja.</p>
16.8.10.	<p>SAKYTINĖ KALBA Vertybinė nuostata. Nusiteikęs išklausti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba. Esminis gebėjimas. Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreikšdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį. Išreikšdamas savo išgyvenimus,</p>	<p>1 žingsnis</p> <p>Klausymas – klausysis suaugusiojo, skirs griežtą ir malonų suaugusiojo kalbėjimo toną. Supras elementarius klausimus ir prašymus. Džiaugsis įvairiais garsais ir ritmais. Supras savo ir artimųjų vardus, artimiausios aplinkos daiktų ir reiškinių pavadinimus, veikslių pavadinimus, gebės veiksmis atsakyti į klausimus. Kalbėjimas – komunikuodamas vartos įvairius garsus ir judesius (čiaška, kartoja, mėgdžioja skiemenis). Vartos kelis trumpus žodelius.</p> <p>2 žingsnis</p> <p>Klausymas – supras ir greitai mokysis paprastų naujų žodžių. Klausysis ir supras nesudėtingus trumpus tekstus: žaidimus, eilėraštkus, pasakas, pasakojimus. Supras su dienvakarke susijusius paaiškinimus, prašymus, elementarius klausimus. Išklausys ir supras elementarius vienas po kito išsakomus nurodymus. Pradės kalbėti dviejų trijų žodžių</p>	<p>Klausosi suaugusiojo. Skiria griežtą ir malonų kalbančiojo suaugusiojo kalbėjimo toną. Klausosi sekamų pasakų, skaitomų grožinės ir pažintinės literatūros kūrinių. Supranta ir vykdo žodinius nurodymus. Čiaška garsų junginius, savo kalba kartoja paprastus jam sakomus žodžius: „ačiū“, „nėra“, „noriu“, „duok“ ir kt. Rodo daiktus ir juos pavadina. Atsako į klausimus: kas čia? Ką veikia? Žaidžia, pasako žaislų pavadinimą, įvardija atliekamus veiksmus. Varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius ir atpažįsta vaizduojamų veikslių pavadinimus, pasako žmonių, daiktų, gyvulių, paukščių pavadinimus. Klausosi raiškaus, gyvo, emociingo pasakojimo, sekimo, skaitymo, deklamavimo, dainavimo, vaidinimo. Kartu su suaugusiuoju dainuoja daineles, deklamuoja eilėraštkus. Vaidina judesiais, mimikomis, prisimena, stengiasi įvardyti, papasakoti draugams. Žino ir vartoja mandagumo žodelius: ačiū, prašau.</p>	

	patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.	<p>3 žingsnis</p>	<p>sakiniais. Kalbės apie tai ką mato ir girdi, kas atsitiko, ko nori. Kalbėjimas – noriai dalyvaus pokalbiuose. Kartos, suaugusiajam padedant, girdėtus trumpus kūrinėlius. Klausymas – klausysis skaitomų ir pasakojamų kūrinėlių. Klausysis naujų žodžių ir bandys juos suvokti. Išklausus ir reaguos į kelis vienas paskui kita sekančius nurodymus. Kalbėjimas – 3–4 žodžių sakiniais kalba ir klausinės apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus. Pradės mėgdžioti suaugusiųjų kalbėseną. Kalbės ir klausinės apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, net jei jų dabar ir nemato. Vienu ar keliais žodžiais atsakys į elementarius klausimus, pats klaus. Kartu su suaugusiuoju dainuos daineles, deklamuos eilėraštkus, užbaigs žinomų pasakų, eilėraštkų frazes. Sakys „ačiū“, „prašau“. Domėsis televizijos laidomis vaikams, kalbės apie jas.</p>	
		<p>4 žingsnis</p>	<p>Klausymas – klausysis aplinkinių pokalbių, sekamų, pasakojamų, skaitomų, deklamuojamų kūrinų literatūrine kalba, tarmiškai. Pradės išklaudyti, suprasti, reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas. Stengsis suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. Kalbėjimas – mėgs daug kalbėti. Savo įspūdžius reikš trumpais sakiniais. Deklamuos trumpus eilėraščius. Vartos maloninius, mažybinius žodžius. Kalbės apie save vartodamas įvardžius: aš, mane. Išvardins, ką mato paveikslėlyje. Kalbėdamas derins giminę. Pasakos, ką nupiešė, sukonstravo. Žais garsais ir žodžiais, kurs naujus žodžius.</p>	<p>Taisyklingai taria visus garsus. Pats pradeda pokalbį su to paties amžiaus vaikais. Pasakoja apie tai, ką sukūrė. Kalboje vartoja sudėtinius sakinius, derina giminę. Kalbėdamas apie priežastis vartoja jungtukus: nes, todėl, kad. Geba trumpai atpasakoti, bet supainioja įvykius, faktus. Mėgsta klausytis jau žinomų kūrinėlių, suklūsta išgirdęs jau girdėtą pasakojimą, aiškinasi nesuprastą žodį. Domisi aplinkinių pokalbiais, pasakojimais – „viską girdi“. Išklauso draugą ir reaguoja į jo kalbą. Vartoja maloninius, mažybinius žodžius. Kalba apie save vartodamas įvardžius: aš, mane. Gali paaiškinti kai kurių žodžių reikšmę. Moka daug eilėraščių. Pasako patarlių, mįslių, priežodžių. Pasakoja apie įvykius. Nuosekliai atpasakoja įvykį. Pasakoja išgalvotas istorijas. Nuosekliai</p>

		<p>5 žingsnis</p>	<p>Klausymas – klausysis įvairaus turinio tekstų apie aplinką, įvairius įvykius, reiškinius, klausysis gyvai, įrašų. Išgirs pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose. Klausydamas skaitomo ar pasakojamo teksto klausinės. Kalbėjimas – natūraliai kitiems kalbės apie tai, ką žino, veikia, ko nori, tikisi, nesuprastus paaiškins, pakartos. Kalbėdamas žiūrės į akis. Kalbės, pasakos apie tai, kas buvo nutikę, įvykę, tai sies su žmonėmis, tautos gyvenimu, gamtos reiškiniais. Pasakos, kalbės apie matytus filmukus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus. Seks girdėtas ir savo sukurtas pasakas, kurs įvairias istorijas, eilėraštkus, inscenizuos. Deklamuos, dainuos skaitomų pasakų eiliuotus intarpus.</p>	<p>dėsto mintis. Pastebi kalboje savo ir draugų kalbos klaidas, jas pataiso. Pastebi ir apibūdina grožinės ar pažintinės literatūros knygelėlių iliustracijas. Dėlioja paveikslėlius su užrašytomis raidėmis. Bando užrašyti savo, mamos, tėčio pirmąsias raides arba jas kopijuoja. Žaisdami įsijaučia į vaidmenį, „atgaivina“ žaislus ir daiktus, bendrauja su jais kaip su gyvais daiktais. Suvokia, atpažįsta, gali pavadinti ir parašyti kelias raides. Turi mėgstamus autorius, kūrinius, žurnaliukus, televizijos laidas. Geba argumentuoti savo pasirinkimą. Išskiria garsą žodžio pradžioje, viduryje ir gale. Suvokia pasakojimo, pokalbio eigą, supranta ir interpretuoja. Vartoja antonimus ir sinonimus. Kuria ir pasakoja įvairius tekstus (mįsles, humoristines istorijas ir pan.). Vartoja naujai išgirstus sudėtingesnės sandaros žodžius. Garsiai svarsto savo planuojamos veiklos eigą. Pasakoja apie savo patirtį, norus, klausinėja apie tai, ką išgirdo, matė. Naudoja apibendrinamuosius žodžius. Vartoja kuo daugiau mandagių žodžių.</p>
		<p>6 žingsnis</p>	<p>Klausymas – klausysis draugų ir savo kalbos įrašų, įvairių stilių tekstų, mįslių, erzinimų, pajuokavimų, dviprasmybių, frazeologizmų bendrine kalba ir tarme. Išgirs žodžius, kurie panašiai skamba, bet turi skirtingą reikšmę. Išgirs pirmą, paskutinį ir žodžio viduryje esančius garsus. Kalbėjimas – seks ir suvoks knygelės, pasakojimo, pokalbio eigą, supras ir interpretuos. Kalbės natūraliai, atliepdamas bendravimo situaciją, vartodamas vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.), technologinius terminus (mikrofonas, pelė, klaviatūra ir kt.). Garsiai svarstys savo planuojamos veiklos eigą, praneš apie tai draugui, grupei draugų, visai grupei. Klausinės apie išgirstą, matytą, sugalvotą, pajaustą. Pasakos, kalbės apie savo patirtį, norus, svajones, problemų</p>	

			<p>sprendimą, svarstymus įvardindamas įvairias detales, savybes, būsenas, vartodamas naujai išgirstus sudėtingesnės sandaros žodžius. Komentuos meno kūrinius, atpasakos pasakas, padavimus, apsakymus, matytą ir girdėtą per įvairias skaitmenines laikmenas. Kurs ir pasakos įvairius tekstus, mįsles, humoristines istorijas. Deklamuos savo sukurtus kūrinius, žais prasmingais ir beprasmingais žodžiais, bandys juokauti, kalbės „ateivių“, „užsienio“ kalbomis. Keis balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonacijas ir kt.</p>	
16.8.11.	<p>RAŠYBINĖ KALBA Vertybinė nuostata. Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu Esminis gebėjimas. Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.</p>	<p>1 žingsnis</p> <p>Skaitymas – vartinės, žiūrinės paveikslėlių knygeles, žiūrinės paveikslėlius. Palankiai reaguos į knygelių skaitymą (vartymą) kartu su suaugusiais.</p> <p>Rašymas – stebės rašančiuosius, domėsis įvairiomis rašymo priemonėmis, braukys jomis įvairias linijas.</p>	<p>Manipuliuoja su įvairaus formato, įvairios medžiagos žaislinėmis paveikslėlių knygelėmis. Manipuliuodamas su žaislinėmis knygelėmis rodo teigiamas emocijas. Piešia vertikalias ir horizontalias linijas. Stebi skaitymą skatinančią aplinką (varto knygeles, žurnalus, paveikslėlius). Žiūri į prilipdytus užrašus ant baldų su jų pavadinimais bei užrašus ir simbolinius paveikslėlius ant žaislų lentynų. Keiverzoja ir rašinėja ant didelių ir mažų rašymo lentelių popieriaus rašikliu, pieštukais, kreidelėmis. Piešia įvairiausių ženklus, simbolius. Apvedžioja įvairius trafaretus. Domisi rašymo priemonėmis, kompiuteriu.</p>	
	<p>2 žingsnis</p> <p>Skaitymas – vartys knygeles, žiūrinės paveikslėlius, piršteliu juos rodys. Pradės atpažinti jo mėgstamas knygeles, norės, kad jas jam paskaitytų. Kartais knygelę laikys taisyklingai. Reaguos į skaitomą tekstą. Kreips dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius. Rašymas – įvairiomis rašymo priemonėmis spontaniškai braukys popieriaus lape.</p>			
	<p>3 žingsnis</p> <p>Skaitymas – vartys knygeles, dėmesį skirs ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui, prašydamas paskaityti. Gebės sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadin. Pradės pažinti aplinkoje esančius sim-</p>			

			bolius. Rašymas – įvairiomis rašymo priemonėmis kraigalios vertikalias ir horizontalias linijas.	
		4 žingsnis	Skaitymas – domėsis skaitymu. Vaizduos, kad skaito knygą, kuri jam buvo skaityta. Skaitys knygelių paveikslėlius, įvardins įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus. Atkreips dėmesį į raides, simbolius (grafinius vaizdus) aplinkoje, pradės jais manipuliuoti įvairioje veikloje. Rašymas – domėsis ne tik įvairiomis rašymo priemonėmis, bet ir galimybe rašyti (planšetiniu kompiuteriu ir kt.) Keverzonėse ir piešiniuose pasirodys realių raidžių elementai ir raidės. Raidėmis ir simboliais (grafiniais vaizdais) pradės manipuliuoti įvairioje veikloje.	Pradeda domėtis raidėmis ir bando jas naudoti savo veikloje. „Skaito“ knygelių paveikslėlius. Supranta spaudinių paskirtį: kalendorius, meniu, reklama ir t.t. Kopijuoja ir bando rašyti raides. Raides spausdina kompiuteriu. Domisi raidėmis ir supranta, kad jos turi savo pavadinimus. Supranta, kad rašymas turi tikslą. Kopijuoja arba jau parašo spausdintomis raidėmis savo vardą ar aplinkoje matomus užrašus. Supranta, kad raidžių junginys / seka sudaro žodį. Žino keletą abėcėlės raidžių, jas įvardija. Stebi, kaip rašo suaugusieji, mėgina pamėgdžioti. Piešia ornamentus, spalvina, karmo, lipdo – lavina smulkiuosius rankų raumenis. Nurodo, kurios raidės yra didžiosios, kurios – mažosios. Piešiniiais, ženklais, raidėmis išreiškia savo išgyvenimus, patirtį, mintis.
		5 žingsnis	Skaitymas – domėsis abėcėlės raidėmis. Supras, kad kaž kurios raidės turi savo pavadinimą ir specifinę grafinę raišką. Pastebės žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Supras aplinkoje matomų spausdintų žodžių prasmę. Sugalvos pavadinimus paveikslėliams, knygelėms. Įvardins specifinius skaitomo teksto veikėjų bruožus. Kurs ir gamins rankų darbo knygeles. Rašymas – supras skirtingų spaudinių funkcijas (kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir pan.). „Iliustruos“ pasakas, pasakojimus, istorijas, filmukus. Braižys ir aiškins planus, schemas, grafikus. Kopijuos raides, paprastus žodžius. Bandys rašyti raides, pradėdamas savo vardo raidėmis. Kompiuteriu spausdins savo vardą, trumpus žodelius.	

		6 žingsnis	<p>Skaitymas – domėsis knygomis, įvairiais rašytiniais tekstais. Domėsis iliustracijomis, ieškos jose teksto pagrindimo. Pradės suprasti ryšį tarp knygos teksto ir asmeninės patirties. Supras nesudėtingų tekstų siužetą. Supras paprastą informaciją. Domėdamasis spausdintu tekstu klausinės. Supras, kad garsas siejasi su raide, o raidės sudaro žodį. Pradės skirti žodžius sudarančius garsus, skiemenis. Pažins parašytą žodį kaip atskirų raidžių junginį. Galės perskaityti užrašus, kuriuos mato gatvėse. Rašymas – supras rašymo tikslus. Spausdintomis raidėmis rašys savo vardą, kopijuos aplinkoje matomus žodžius. Piešiniuose užrašys atskirų objektų pavadinimus. Įvairiais simboliais bandys perteikti informaciją. Kompiuteriu rašys raides, žodžius.</p>	
--	--	-------------------	--	--

PAŽINIMO KOMPETENCIJA.

Sietina su smalsiu, aktyviu aplinkos tyrinėjimu, žinių ir patirties įgijimu ir pritaikymu tolesniam pažinimui ir mokymuisi, problemų sprendimu

16.8.12.	Ugdymosi sritis	Žingsniai	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	Vaiko veikla
	<p>APLINKOS PAŽINIMAS Vertybinė nuostata. Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. Esminis gebėjimas. Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdina save, savo gyvenamąją</p>	1 žingsnis	Domėsis aplinka, sutelks dėmesį į daiktus. Reaguos į skirtingus vaizdus, paviršius, kvapus, garsus, skonius. Atpažins artimus žmones, žaislus, daiktus.	<p>Tyrinėja save veidrodyje, tapatina su draugais. Įvardina berniuką, mergaitę. Pasako savo vardą. Susipažįsta su mašina, autobusu, dviratuku ir kt. transporto priemonėmis, su buities daiktų paskirtimi (šaukštu valgome, plaktuku kalame, iš puoduko geriame ir kt.), parodo, o vėliau ir įvardina namų apyvokos daiktus, gyvūnus, augalus. Ieško paveikslėliuose ar tarp žaislų nurodyto gyvūno, mėgdžioja jo balsą, parodo, o vėliau ir įvardina gyvūnų pagrindines kūno dalis, kai kuriuos skiriamuosius požymius (uodega, sparnai, pelekai), judesius (skrenda, plaukia, bėga, striksi ir kt.). Paveikslėlyje ar aplinkoje parodo gėlytę, medelį, bando pasakyti spalvą, kiekį. Įvairių pojūčių pagalba, susipažįsta su vaisiaus ir daržovės sa-</p>
		2 žingsnis	Stebės, atpažins artimiausią savo aplinką, orientuosis joje. Pažins ir pavadins kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus, jų atvaizdus. Žinos kai kurių daiktų paskirtį ir jais naudosis (šukos, šaukštas, nosinaitė).	
		3 žingsnis	Atpažins ir pavadins vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domėsis jais. Skirs atskirus gamtos reiškinius. Orientuosis savo grupės, darželio, namų aplinkoje. Žinos savo ir savo	

	<p>vieta, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.</p>		<p>šėimos narių vardus. Dalyvaus prižiūrint augalus ar gyvūnus.</p>	<p>vybėmis (spalva, dydis, skonis, kvapas). Vaisius bei daržoves rūšiuoja pagal tam tikrus požymius. Įgytą patirtį pritaiko žaidimuose. Eksperimentuoja ir stebi savo veiksmų rezultatus: prideda, pamatuoja, deda į įdubimą, išpjovą. Randa kitą tokį pat atviruką su dailės kūrinio reprodukcija, fotografija. Ketinimui, sumanymui įgyvendinti spaudžia mygtukus, rankenas, atkabina kabliukus, bando segioti sagas, ką nors išvynioti ir suvynioti, išpakuoti. Veikia su vaikiško dydžio namų apyvokos ir sodo tvarkymo įrankiais: kartu tvarkosi grupėje, lauke. Suaugusiesiems prižiūrint atsargiai ir saugiai žaidžia su mechaniniais žaislais. Žaidžia su statybine medžiaga, stato nesudėtingus statinius, panaudoja siužetinius žaidimus. Atgamina, gretina, keičia daiktų vaizdus, nustato paprastus ryšius tarp to, ką atsimena ir mato. Pradedą naudoti daiktų pakaitalus. Supranta, įsijaučia ir atkartoja žaidime suaugusiuosius ir jų veiksmus. Žaisdamas su vyresnių vaikų ar suaugusiųjų rūbais, skraistėmis, apdangalais, batais kuo nors apsimeta, patiria malonumą supanašėdamas su suaugusiuoju. Su lėle ir kitais siužetinėiais žaislais žaidžia lyg su gyvais: glosto, maitina, migdo, prausia, šukuoja, rengia, vežioja ir pan. Žaidžia su realiais daiktais, tikroviškais ir neapibrėžtos paskirties žaislais, teminiais rinkiniais („namai“, „kirpykla“) bei vaidmenų atributais. Stebi, dalyvauja aptariant, klausosi, išsako savo nuomonę, liečia ir kitais būdais pažįsta pasaulį. Domisi temomis: žmogus – artimųjų žmonių veikla („Mama plauna indus“, „Senelis skaito laikraštį“ ir pan.); daiktai – veiksmai su jais, jų paskirtis, namų apyvokos daiktai (rūbai, baldai, indai ir kt.), žaislai, darbo įrankiai (šluota, kibiras, laistytuvas ir kt.); gamta – augalai (medžiai, gėlės, daržovės, vaisiai), naminiai gyvūnai (katė, šuo, karvė, arklys, ožka, kiaulė, gaidys, višta, antis ir kt.) ir jų vaikai, laukiniai gyvūnai (kiškis, lapė, meška,</p>
--	--	--	---	---

				vilkas ir kt.) ir paukščiai (varna, žvirblis, zylė ir kt.), vanduo buityje (bėga, šaltas ir karštas, vandenyje maudosi, juo prausiasi, jame skalbia) ir gamtoje (bėga upeliukas, upė, jūra), metų laikai ir jų ypatybės (žiema – šalta, krenta sniegas, vasara – karšta, šviečia saulė ir t.t.).
		4 žingsnis	Pažins gyvenamosios vietovės objektus (namai, parduotuvės ir pan.). Pasakys miesto, gatvės, kurioje gyvena, pavadinimus, savo vardą ir pavardę. Atpažins gamtoje ar paveikluose dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, daržoves, grybus, gėles, pasakys jų pavadinimus. Pasakys metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius, skirs daugiau gamtos reiškinių.	Kaupia informacija apie pasaulį, žmones, reiškinius, šeimą, gimtinę, savo šalį, tradicijas, šventes. Aiškinasi savo miesto savitumus, įžymybes. Susipažįsta su šalies sostine, šalies simbolika, prezidentu. Ugdomosios veiklos metu susipažįsta su liaudies kūryba. Perkelia į grupę savo šeimos patirtį: bendravimo būdą, žaidimus, pomėgius. Stebėdamas suaugusiuosius, jų veiksmus, išbando naujus veikimo bei elgesio būdus, juos perima, kūrybiškai pritaiko. Žiūrėdami paveikslus, nuotraukas, išvykų ir ekskursijų metu susipažįsta su įvairiomis žmonių profesijomis, jų atliekamais darbais ir darbo rezultatais. Pasivaikščiujimuose, išvykose bei ekskursijose pratinasi globoti ir saugoti gamtą, augmeniją, gyvūniją, demonstruoja gebėjimą tinkamai elgtis gamtoje, viešose vietose, dalyvauja gamtos saugojimo programose, projektuose, dalyvauja ekologiniuose žygiuose, akcijose. Kaupia įvairią medžiagą apie gyvūnus, augalus. Ieško išskirtinių augalo požymių bei savybių. Aiškinasi, iš kokių dalių sudarytas augalas, iš kur jis atsiranda, kokių reikia sąlygų, kad augalas augtų ir duotų vaisių, kokia jo reikšmė gamtai ir žmogui. Įvairių priemonių pagalba kaupia informaciją apie naminius ir laukinius gyvūnus, vabzdžius, paukščius, žuvis, jų jauniklius, išorinius požymius, gyvenimo būdą ir mitybą. Pokalbių metu pasakoja apie savo augintinius, jų priežiūrą ir poreikius, zoologijos sode ar miške matytus gyvūnus, kaime auginamus gyvulius. Aiškinasi, kuo naudingi gyvūnai, kuo pavojingi, kodėl jie tokie būna ir kaip apsaugoti nuo jų grėsmės. Žiemą lesina paukštelių, neša žvėreliams
		5 žingsnis	Žinos, kas yra šeima, pasakys apie ją, jos buitį. Galės savarankiškai nueiti į darželio salę. Žinos savo gatvės pavadinimą. Atras buities prietaisų, skaitmeninių technologijų panaudojimo galimybes, noriai mokysis jais naudotis. Atpažins ir įvardys ne tik naminius, bet ir laukinius gyvūnus. Pasakys naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimo skirtumus. Skirs daržoves, vaisius, uogas, nusakys panaudojimo maistui būdus. Domėsis dangaus kūnais, gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti (pvz. ugnikalnių išsiveržimu, žemės drebėjimu ir pan.).	
		6 žingsnis	Žinos savo tėvų profesijas, žinos savo namų adresą, įvardys savo giminaičius. Žinos savo šalies ir sostinės pavadinimą. Skirs ir pavadins suaugusiųjų profesijas, buitį ir darbą. Žinos tradicines šventes. Pastebės aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir augalų. Samprotaus apie tai, kur jie gyvena, kuo minta	

			<p>naminiai ir laukiniai gyvūnai. Mokės prižiūrėti ir stebėti kambarinių augalų, daržovių augimą. Žinos apie naminių gyvūnų naudą žmogui ir augalų panaudojimą maistui. Pradės suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius. Mokysis rūšiuoti atliekas. Rodys pagarbą gyvėjai ir negyvėjai aplinkai ir besiformuojančią atsakomybę už jos išsaugojimą.</p>	<p>maisto. Stebi, analizuoja, grožisi įvairiais žmogaus ir gamtos sukurtais kūriniais. Žino, jog negalima teršti. Aiškinasi, kodėl reikia taupyti popierių, elektrą, vandenį. Skiria ir pavadina dieną, naktį, apibūdina orą, jo pokyčius žymi kalendoriuje. Įvairių bandymų metu susipažįsta su sniegu ir vandens savybėmis. Stebėjimų metu susipažįsta su nuosekliais gamtos pakitimais rudenį, žiemą, pavasarį, vasarą, žmonių atliekamais žemės ūkio darbais įvairiais metų laikais. Aiškinasi, kuo kiekvienas metų laikas patrauklus, gražus. Klausosi pasakojimų, žiūri filmukus apie saugų elgesį gatvėje, gamtoje, prie vandens, su buitinais prietaisais ir kt. Dalyvauja saugaus eismo užsiėmimuose, prevencinėse programose. Dalyvauja mažos grupelės veikloje, dalijasi žaislais, pareigomis, idėjomis, tariasi dėl jų įgyvendinimo. Naudojasi skaitmeninėmis priemonėmis, susiranda norimus žaidimus, muziką, nesudėtingą vaizdinę informaciją. Kalba apie tai, kuo bus suaugę. Stebėdami fotografijas aiškinasi, kuo panašūs į savo artimuosius. Rūšiuoja atliekas, žino šiukšlių konteinerių spalvas, skiria, kokios atliekos į kurį metamos. Žino tradicines šventes ir noriai joms ruošiasi.</p>
16.8.13.	<p>SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS Vertybinė nuostata. Nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas. Esminis gebėjimas. Geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, naudoti skaitmenis,</p>	<p>1 žingsnis</p>	<p>Skaičiavimas – gestais, mimika parodys, jog suvokia, ką reiškia yra / nėra, dar, taip / ne. Matavimas – domėsis kitokios formos, dydžio, spalvos daiktais: sieks juos paimti, tyrinėti. Atkreips dėmesį į judančius, artėjančius daiktus, daug kartų kartos matytus veiksmus su daiktais.</p>	<p>Skaičiavimas - paklaustas, kiek turi metukų, parodo pirštukais. Pavadina daiktus, rūšiuoja juos pagal dydį, spalvą, kiekį (vienas, daug), dėlioja nesudėtingus loto. Atrenka parodytos formos ir spalvos daiktus, žaislus. Grupuoja daiktus, žaislus pagal formą, spalvą, dydį. Sudaro daiktų, žaislų eiles nuo didžiausio iki mažiausio ir atvirkščiai. Tapatina daiktus, dedamus į įdubimą, išpjovą tiesiogiai: pridėdant, pamatuojant. Sistemina, klasifikuoja, apibendrina elementarią informaciją, skaičiuoja, matuoja, lygina, grupuoja. Eksperimentuoja. Dalyvauja pažinimo, tyrinėjimų ir atradimų savaitėje. Aplinkoje</p>
		<p>2 žingsnis</p>	<p>Skaičiavimas – supras, ką reiškia vienas, du, daug (parodys pirštukais, kiek turi metukų). Matavimas – žaisdamas stengsis rasti reikiamos formos, dydžio ar spalvos</p>	

<p>apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradeda suvokti laiko tėkmę ir trukmę.</p>		<p>daiktą. Nuotraukoje, piešinyje atpažins anksčiau matytą daiktą. Supras vis daugiau žodžių, kuriais nusakoma daikto forma, dydis, spalva, judėjimas erdvėje: paimti didelį, nueiti iki, pažiūrėti į viršų ir pan.</p>	<p>ieško daiktų, kurių yra po vieną, kokių - po daug. Kalboje vartoja žodžius vienas, daug, nė vieno. Teisingai skaičiuoja daiktus, garsus, judesius. Taisyklingai vartodamas skaitvardžius. Skaičiuoja ir atskaičiuoja daiktus, judesius, garsus pagal pasakytą skaičių ar pateiktą pavyzdį. Matavimas - rūšiuoja, grupuoja, lygina daiktus pagal spalvą, formą, dydį, atlieka įvairius veiksmus su didaktiniais žaislais. Iš dviejų formų ar dydžių parenka nurodytą, grupuoja vienarūšius, labai skirtingos formos daiktus, pagal kontrastingas spalvas ir kt. požymius. Eilės tvarka deda 3-4, o vėliau ir 4-5 skirtingo dydžio žiedų piramidę. Atlieka įvairius veiksmus su didaktiniais žaislais (išdėlioja, surenka, sumauna žiedus, įdeda vieną į kitą ir kt.) Dėlioja iš 2-4 dalių dėlionės, korteles.</p>
	3 žingsnis	<p>Skaičiavimas – skirs sąvokas: mažai (vienas, du) ir daug. Pradės suprasti, ką reiškia padalinti daiktus po vieną, po lygiai. Gebės išrikiuoti daiktus į eilę. Paprašytas duos kitiems po vieną žaislą, daiktą. Matavimas – tapatins daiktus pagal formą, dydį. Suras tokios pat spalvos (raudonos, mėlynos, geltonos, žalios) daiktus. Supras, kad bokštas, kurio viršuje bus didesnės, o apačioje mažesnės kaladėlės, nebus tvirtas. Supras ir pradės vartoti daiktams lyginti skirtus žodžius: didelis – mažas, ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, storas – plonas, toks pats – ne toks, kitoks, vienodi – skirtingi ir pan.</p>	
	4 žingsnis	<p>Skaičiavimas – skaičiuos daiktus, palygins dvi daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėje. Padalins daiktus į grupes po lygiai (po du, po tris). Supras, kad prie daiktų pridėdant po vieną jų skaičius grupėje didėja, o paimant po vieną – mažėja. Pradės vartoti kelintinius skaitvardžius s (pirmas, antras...). Matavimas – atpažins ir atrinks apskritos (skritulio), keturkampės (keturkampio), kvadratinės (kvadrato) formos daiktus, vienodo dydžio ar spalvos daiktus. Statydamas, konstruodamas, komponuodamas, grupuodamas pradės atsižvelgti į daikto formą, dydį, spalvą. Labai skirtingus ir vienodus daiktus palygins pagal ilgį, storį, aukštį, masę ir pan. Dydžių skirtumams</p>	<p>Skaičiavimas – atsako į klausimą „Kiek?“, vartoja žodžius „daug“, „vienas“, „nė vieno“. Randa dvi korteles, kuriose pavaizduota po tiek pat daiktų. Dėliojant dėlionę pasižiūri, ar kitas žaidėjas turi tiek pat detalių, kiek ir jis. Vartoja sąvokas „pirmas“, „antras“ (pvz., sako: „Aš bėgsiu pirmas, tu bėgsi antras. Aš atėjau į darželį pirmas, o tu – po manęs!“). Paima prašomą (reikiamą) kortelių skaičių. Skaičiuodamas ir vedžiodamas pirštu įsitikina, ar žaidimo pradžioje visi žaidėjai paėmė po tiek pat kortelių. Geba žodžiais paaiškinti, ką reikėtų daryti, kad visi turėtų po lygiai. Spalvina dryžiukais. Serviuoja stalą. Suveria pakaitomis dviejų spalvų karoliukus. Paeiliui dėlioja trikampus ir kvadratus. Išklauses pasakos, kurioje du–trys veikėjai paeiliui ką nors atlieka, geba atsakyti į tokius klausimus: „Ką atsakė trečiasis veikėjas?“,</p>

		<p>apibūdinti pradės vartoti žodžius: didesnis – mažesnis, ilgesnis – trumpesnis, storesnis – plonesnis, aukštesnis – žemesnis ir pan. Už save didesnius daiktus vadins dideliais, o mažesnius – mažais. Pradės skirti dešinę ir kairę savo kūno pusę, kūno priekį, nugarą. Nurodydamas kryptį (savo kūno atžvilgiu) naudos žodžius: pirmyn – atgal, kairėn – dešinėn, aukštyn – žemyn. Paros dalis sies su savo gyvenimo ritmu. Žinos metų laikus ir būdingus jiems požymius.</p>	<p>„Kas atėjo pirmas?“ Suskaičiuoja, kiek daiktų yra vienoje ir dviejose daiktų grupėse, kiek jų liks, jei kelis paimsime. Pavaizduoja, sukomplektuoja, atrenka prašomą (užrašytą) objektų skaičių. Pasako, kuriame iš dviejų rinkinių yra daugiau (mažiau) elementų. Objektų kiekį nuo 0 iki 10 susieja su atitinkamu skaičiaus simboliu. Naudodamasis abiejų rankų pirštais parodo, koks skaičius yra užrašytas. Randa garsų, judesių, spalvų ir kt. sekoje pasikartojančius elementus ir pratęsia seką 2–3 elementais. Piešia smulkius ornamentus iš kairės į dešinę. Matavimas – lygina dvi daiktų grupes nuosekliai uždėdamas vieną daiktą ant kito ar pridėdamas vieną daiktą prie kito, pridėdamas ar nuimdamas daiktą, padaro iš daiktų grupės lygybę. Lygina labai kontrastingus, mažiau kontrastingus ir vienodus daiktus pagal ilgį, plotį, aukštį, didumą, storį. Dėlioja daiktus didėjimo arba mažėjimo tvarka pagal ilgį, plotį, aukštį, didumą, storį. Kambario ilgį išmatuoja žingsniais, surikiuoja vaikus nuo mažiausio iki didžiausio. Lytėjimo, regėjimo bei judėjimo pojūčių pagalba susipažįsta su geometrinėmis figūromis. Aplinkoje ieško atitinkamos formos daiktų, išsiaiškina, kad geometrinės figūros gali būti įvairių dydžių ir spalvų. Dėlioja geometrines figūras didėjimo ir mažėjimo tvarka. Iš skritulio, kvadrato, trikampio formos popieriaus gabaliukų sukomponuoja įvairius daiktus (pvz., mašiną, namą ir pan.). Randa reikiamą dėlionės detalę; iš kaladėlių, molio, smėlio ir pan. padaro stebėto daikto modelį. Atrinka vienodas lego detales. Randa daiktą, kuris dydžiu, forma arba spalva skiriasi nuo kitų padėtų ar pavaizduotų daiktų. Įvairių žaidimų metu pratina skirti dešinę ir kairę rankas, nustatyti savo kūno dalių erdvinę padėtį ir pagal jas nurodo kryptį nuo savęs (pirmyn, atgal, aukštyn, žemyn, kairėn, dešinėn),</p>
	<p>5 žingsnis</p>	<p>Skaičiavimas – supras, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo daiktų formos, dydžio, daiktų savybių, jų padėties erdvėje. Skaičiuos bent iki 5. Dėliodamas kelis daiktus, sugebės atsakyti į klausimus: kiek iš viso? Kiek daugiau? Kiek trūksta? Pastebės, kaip sudaryta daiktų (elementų) seka, sugeba pratęsti ją 1–2 daiktais. Skirs kelintinius skaitvardžius. Matavimas – skirs trikampę, stačiakampę formas. Ras mažai besiskiriančius daiktus. Kalbėdamas apie spalvą, vartos sąvokas „vienos spalvos“, „dvispalvis“. Grupuos, komponuos daiktus, atsižvelgdamas į jų spalvą, formą arba dydį. Kalbėdamas apie nuotolį, atstumą, daiktų ilgį, plotį, aukštį, storį, masę, vartos sąvokas: ilgesnis – trumpesnis, siauresnis – platesnis ir pan. Supras, ką reiškia sudėlioti nuo mažiausio iki didžiausio ir atvirkščiai. Supras, kad knygos skaitomos iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią. Judės nurodyta kryptimi. Skirs ir žodžiais išreikš erdvinius daikto santykius su savimi: priešais mane – už manęs,</p>	

			<p>šalia manęs, kairėje manęs ir pan. Pradės suvokti praeitį, dabartį, ateitį. Skirs sąvokas: šiandien, vakar, rytoj.</p>	<p>skiria ir išreiškia žodžiais erdvinius vieno ar kito daikto santykius su savimi (prie manęs langas), juda nurodyta kryptimi: pirmyn, atgal, kairėn, dešinėn ir t. t., nusako daikto padėtį kito daikto atžvilgiu. Žiūrėdami įvairius paveikslėlius, atlikdami stebėjimus pasivaikščiojimų metu susipažįsta su paros dalimis: diena, naktis, rytas, vakaras; aiškinasi jų nuoseklumą, taip formuodamiesi supratimą apie parą, teisingai vartoja sąvokas vakar, šiandien, rytoj. Kasdieninės veiklos metu susipažįsta su savaitės dienomis, pasako, kuri šiandien diena, kuri buvo vakar, kuri bus rytoj.</p>
		6 žingsnis	<p>Skaičiavimas – sies daiktų kiekį su atitinkamu daiktų skaičių žyminčiu simboliu. Skaičius bent iki 10. Palygins mažai daiktų turinčias grupes pagal kiekį. Supras ir vartos sąvokas daugiau / mažiau, po lygiai, vienu, dviem daugiau / mažiau, pusiau, į 2 dalis, į 4 dalis. Atpažins, atkurs, pratęs, sukurs skirtingų garsų, dydžių, formų, spalvų sekas su 2–3 pasikartojančiais elementais. Matavimas – skirs plokštumos ir erdvės figūras: skritulį ir rutulį, kvadratą ir kubą, tačiau plokštumos ir erdvės sąvokų dar neartos. Grupuos, klasifikuos daiktus pagal dydį, formą arba spalvą. Matuos atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudosis vienu ar keliais sąlyginiais matais, tačiau tūrio, talpos, masės sąvokų dar neartos. Atras, kad į skirtingos formos daiktus galima sutalpinti tą patį medžiagos kiekį. Palygindamas dydžius, vartos jų skirtumo didumą pabrėžiančius žodžius. Apibūdins daiktų vietą ir padėtį kitų daiktų ar vienas kito atžvilgiu, sakydamas: į kairę – į dešinę, aukščiau – žemiau, virš – po, šalia, greta, viduryje, tarp, priešais, prie, prieš, pas-kui, šalia, vienas už kito, už, tarp, viduje, išo-rėje ir kt. Pradės suvokti laiko tėkmę ir trukmę, žinos, jog gamtoje esama įvairios trukmės pasikartojančių ciklų (kartojasi savaitės dienos, metų laikai ir pan.).</p>	
16.8.14.	TYRINĖJIMAS Vertybinė nuostata.	1 žingsnis	<p>Stengsis pamatyti, išgirsti, paliesti, paimti, paragauti žaislus ir kitus daiktus. Reaguos į tai,</p>	

<p>Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.</p> <p>Esminis gebėjimas. Aktyviai tyrinėja save ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.</p>		kas vyksta aplinkui, bandys dalyvauti (mimika, judesiai, garsai).	<p>Siekia paimti žaislus ir daiktus, juos liečia, apžiūrinėja, kiša į burną. juda, kartoja judesius, praktikuoja. Tyrinėja viską, kas yra aplinkui, ima, judina, liečia, stebi, klauso, bando sudėti ar išardyti, didžiuojasi, kai pavyksta, noriai bendrauja su artimais žmonėmis ir vaikais. Kartoja tą patį žaidimą, prašo dar kartą paskaityti tą pačią knygutę, pažiūrėti filmuką ar paveikslėlį. Žaidžia su įvairių spalvų, formų, struktūros žaislais. Tyrinėja paviršiaus savybes: šaltas, šiltas, švelnus, šiurkštus, grublėtas, apskritas, kampuotas, spalvotas ir t.t. Bando išardyti žaislus, pažiūrėti, kas yra jų viduje. Varto knygas, vaizduoja, kad skaito, kalba apie tai, ką mato paveikslėliuose. Surenka, rūšiuoja ir sudėlioja daiktus kokia nors tvarka, įvairiais būdais žaidžia su medžiagomis. Žiūrinėja knygas ir paveikslėlius. įkišęs ranką į „stebuklingą maišelį“, liečia, čiupinėja, glamžo, spaudo esančius daiktus ir bando ištraukti: kietą, minkštą, švelnų ar šiurkštų daiktą. Antspauduoja panaudodamas gamtinę medžiagą. Piešia gamtoje rastais gamtiniais „dažais“. sukelia vėją: išmėgina kuo galima vėdintis (skarele, pučiant, bėgiojant, sukantis, mosuojant ranka, popieriaus lapu ir pan.). Natūraliai susidariusiose ir suaugusiojo parengtose situacijose lavina uoslės ir skonio suvokimą. Supranta sąvokas saldus – sūrus, kvepia – smirdi. Susipažįsta su kai kuriais senoviniais daiktais, įnagiais, sužino apie jų panaudojimą. Žaidžia smėlio dėžėje.</p>
	2 žingsnis	Stengsis išbandyti žaislus ar daiktus, stebės, kas vyksta aplinkui, rodys kitiems, ką pavyko padaryti. Mėgs žaisti slėpynių. Patikusį veiksmą prašys pakartoti daug kartų.	
	3 žingsnis	Atsargiai elgsis su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodys susidomėjimą, bandys aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta.	
	4 žingsnis	Pasirinks žaidimui ar kitai veiklai reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškins, kodėl pasirinko. Žaisdamas tyrinės, išbandys daiktus bei medžiagas.	
	5 žingsnis	Suvoks ryšį tarp to, kaip daiktas padarytas ir jo paskirties (pvz., ratai yra apvalūs, nes mašinos paskirtis yra judėti). Domėsisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai, ir jų savybėmis.	

			<p>Suvoks medžiagos, iš kurios padarytas daiktas, pasirinkimo tikslingumą. Išskirs akivaizdžius daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų bruožus, savybes, kalbėdami apie tai kartais susies skirtingus pastebėjimus.</p>	<p>augimo pokyčius. Tirpdo sniegą ir gamina ledus. Ieško aplinkoje metalinių daiktų, taip sužino magneto savybes. Stebi ir komentuoja reiškinius, vykstančius gamtoje ir aplinkoje. Atlieka nesudėtingus bandymus. Stebimo objekto pasikeitimus fiksuoja lentelėje. Domisi gamtos reiškiniais, prietaisų veikimu ir kt., aktyviai klausinėja. Stebėdamas aplinką atpažįsta akivaizdžius daiktų, gyvūnų, augalų grupių panašumus ir skirtumus. Ieško balansinių svarstyklių vidurio, išbando magneto galimybes, tyrinėja daiktus ant šviesos stalo. Kuria koliažus ieškodamas detalių jungimo galimybių. Ieško informacijos spaudiniuose ir elektroninėje erdvėje. Kuria savo pomėgių knygeles. Dalyvauja artimiausios aplinkos išvykose ir kuria žemėlapius. Kuria stebėjimų fotografijų parodėles. Tyrinėja pojūčiais ir atpažįsta medžiagą, iš kurios pagamintas daiktas: medinis, keraminis, odinis, lininis, plastmasinis, geležinis ir t.t. Sužino priešybių ryšius: šilta – šalta, daug – mažai, diena – naktis ir t.t. Mokosi skirti visumos ir dalies santykius: žmogus ir jo veidas, juostos raštas ir jo elementai ir pan. Bando perprasti nuoseklumo ryšius: paros dalių kaita, buitės darbų ritualai, kalendorinių švenčių pasikartojimas, augalo, gyvūno, žmogaus augimo (vystymosi) stadijų kaita. Pratinasi „užrašyti“ stebėjimo, tyrinėjimo rezultatus simboliais, paveikslėliais. Veiklai panaudoja įvairius įrankius bei priemones: žirkles, kljus, atsuktuvą, plaktuką, liniuotę ir kt. Išbando techninius pasaulio pažinimo būdus – ką nors sujungti (suklijuoti, sunerti, supinti ir kt.), atskirti (atplėšti, nukirpti, nupjauti, išardyti), matuoti. Eksperimentuoja su mažiau įprastais daiktais, padedančiais suvokti kai kuriuos reiškinius: veidrodžiu, padidinauju stiklu ir pan. Atlieka problemines užduotis, tyrinėja techninius atradimus: prietaisų galimybes, energiją, žaidžia kompiuteriais, klausosi muzikos.</p>
		<p>6 žingsnis</p>	<p>Domėsis aplinka, mėgs stebėti gamtą, noriai atliks paprastus bandymus, tyrinės. Samprotaus apie tai, ką atrado, sužinos, kels tolesnius klausimus, siūlys idėjas, ką dar galima būtų tyrinėti. Domėsis, kaip seniau gyveno žmonės, kaip žmonės gyvena kitose šalyse. Aktyviai tyrinės aplinką demonstruodamas vis didėjančią kūno kontrolę, tinkamai pasitelks visus pojūčius, savo galimybėms išplėsti pasitelks įrankius ir kitas priemones. Aptars stebėjimų, bandymų ar konstravimo planus, numatys rezultatą, išradingai, kūrybiškai pristatys savo tyrinėjimus ir kitus darbus. Atsižvelgdamas į daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų savybes, juos tikslingai grupuos ir klasifikuos, lygins.</p>	

16.8.15.	MOKĖJIMAS MOKYTIS Vertybinė nuostata. Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko. Esminis gebėjimas. Mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiųsius, klausinėdamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, sprendžiamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.	1 žingsnis	Reaguos į kalbinimą, mimiką, žaislus, daiktus. Stebės ir susitapatins, mėgdžios, sieks išgauti tą patį rezultatą. Pradės tyrinėti žaislus ir daiktus visais pojūčiais.	Sutelkia dėmesį į žaislus, daiktus, žmones, reaguoja kūno judesiais, mimika, garsais. Kartuoja mimikas (šypsosi, kai suaugęs šypsosi). Žaislus deda į burną, perima žaislą iš vienos rankos į kitą. Mokosi įveikti kliūtis. Klausosi tų pačių pasakėlių, dainelių kelis kartus. Kopijuoja suaugusiųjų veiklą, klausinėja „kas čia“, „kodėl“. Kerpa žirklėmis, jei nepavyksta, paprašo pamokyti suaugusiojo. Džiaugiasi, kai pavyksta atlikti užduotis (pataikyti į taikinį...). Išbando naujus žaidimus: pojūčių žaidimus (klausos, regos, lytėjimo, skonio), siužetinio žaidimo epizodus, probleminį žaidimą „Kur rasti...?“. Ieško teminių paveikslėlių knygelėse. Pagiria draugą, leisdamas jam patirti sėkmės jausmą.
		2 žingsnis	Aktyviai domėsis aplinkos daiktais, judės, norėdamas paimti, pasiekti, išbandyti žaislus ar daiktus. Stebės, mėgdžios, klaus. Bandys kartoti pavykusį veiksma. Stebės, mėgdžios, klaus.	
		3 žingsnis	Veiks spontaniškai ir tikėdamasis tam tikro rezultato. Daug klausinės, atidžiai stebės, bandys. Modeliuos veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus. Džiaugsis tuo, ko išmoko.	
		4 žingsnis	Sakys, rodys, ko nori išmokyti. Kūrybiškai žais, veiks, siūlys žaidimų ir veiklos idėjas, imsis iniciatyvos joms įgyvendinti, pastebės ir komentuos padarinius. Pasakys, ką veikė ir ką išmoko.	
		5 žingsnis	Pasakys, ko nežino ar dėl ko abejoja. Drąsiai spės, bandys, klys ir taisyks klaidas, klausys, ką sako kiti, pasitikslins. Aptars padarytus darbus, planuos, ką darys toliau, spėlios, kas atsitiks, jeigu...	
		6 žingsnis	Pasakys, ką norėtų išmokyti, ką darys, kad išmokyti, numatys, ką veiks toliau, kai išmoks. Laikys save tikru mokiniu, atradėju. Drąsiai ieškos atsakymų į klausimus, rodys iniciatyvą iškeldamas ir sprendžiamas problemas. Išsiaiškina, kokios informacijos reikia, ras reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose. Siūlys ir jungs idėjas bei strategijas joms įgyvendinti. Pasakys, ką jau išmoko, ko dar mokosi, paaiškina, kaip mokėsi, kaip mokysis toliau.	

MENINĖ KOMPETENCIJA.			
Sietina su estetiniu suvokimu, menine kūryba kaip raiškos priemone, laisve bei gebėjimu kurti ir išgyventi kūrybos džiaugsmą.			
16.8.16.	Žingsniai	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	Vaiko veikla
	1 žingsnis	Susidomės, gebės trumpam sutelkti dėmesį bei rodys pasitenkinimą, kai bus kalbinamas suaugusiojo, kai matys ryškius, gražių formų daiktus, spalvingus paveikslus, girdės ritmišką muziką, matys šokio judesius.	Emocinę būseną pradeda reikšti kreidelėmis, spalvotais pieštukais. Tapymą pirštais pakeičia tapymo priemonės. Stebi, liečia rankomis ryškius, gražių formų daiktus. Klausydamasis įvairios nuotaikos muzikos aktyviai reiškia emocijas: džiaugiasi, šypsosi, kai kūrinys linksmas, nuliūsta, gali pravirkti susimąsto, kai melodija liūdna. Klausydamasis nuotaikingų kūrinių pradeda šokti, judinti kojas, mojuoti rankomis, komentuoti. Matydamas kitus šokant, dainuojant parodo susidomėjimą, ploja rankomis, pradeda laisvai judėti pagal muziką. Varto knygeles, jomis grožisi, džiaugiasi matydamas spalvingas iliustracijas, nuotraukas. Žaidžia siužetinius, teatrinis improvizacinius žaidimus. Domisi teatru, veikėjais, reiškia nepasitenkinimą matydamas neigiamus personažus scenoje. Džiaugiasi matydamas jam patinkančius gamtos, artimos aplinkos daiktus, vaizdus, reiškinius, žaislus. Stengiasi savarankiškai ir atsakingai pasiruošti darbo vietą, o baigus veiklą susitvarkyti.
	2 žingsnis	Skirtingai reaguos į suaugusiojo kalbinimą, muzikos garsus girdėdamas besikeičiančią jo intonaciją, matydamas gražius gamtos bei aplinkos vaizdus, dailės kūrinius, šokančius ir vaidinančius vaikus ar suaugusiuosius. Intuityviai mėgdžios tai, kas jam patiks.	
	3 žingsnis	Atpažins (suklus, rodys) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinių objektus. Emocingai reaguos girdėdamas darnų garsą, intonacijų, žodžių sąskambį, žiūrinėdamas savo ir kitų piešinius, spalvingas knygelių iliustracijas, žaislus, džiaugdamsysis savo puošnia apranga. Paklaustas pasakys, ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, šokis, vaidinimas, dailės darbelis.	

		4 žingsnis	Džiaugsis menine veikla, norės dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti. Skirtingai reaguos klausydamas ir stebėdamas skirtingo pobūdžio kūrinius. Keliais žodžiais ar sakiniais papasakos savo įspūdžius apie dainelę, eilėrašį, matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinį, knygų iliustracijas, gamtos ir aplinkos daiktus bei reiškinius. Reaguos į kitų nuomonę.	Džiaugiasi dalyvavimu muzikinėse veiklose, koncertuose, spektakliuose. Emocingai reaguoja į meno kūrinius, grupės draugų pasakojimus, dailės darbelius, vaizdingas pasakas, knygų iliustracijas. Klausydamas įvairios muzikos mokosi skirti muzikinius žanrus. Pasakodamas apie matytą šokį, koncertą, vaidinimą, judesį susieja su personažu, nuotaika. Klausosi grožinės literatūros, poezijos kūrinių, atkreipdamas dėmesį į teksto turinį ir formą, mėgdžioja įvairias intonacijas, girdėtus garsus.
		5 žingsnis	Rodys pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrėsis savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais. Mėgausis muzikavimu, šokiu, vaidyba, kūryba, dailės veikla. Pastebės gražias spalvas, formas, garsus gamtoje ir kūrybos proceso ypatumus (siužetą, veikėjus, nuotaiką) meninėse veiklose. Įvardins savo emocijas, nuotaiką, potyrius po dainavimo, šokimo, vaidinimo, piešimo. Dalinsis įspūdžiais po koncertų, spektaklių, parodų, renginių lankymo.	Su susidomėjimu dalyvauja įvairiuose kūrybos procesuose, parodose, lankosi muziejuose, kine, teatre, kituose renginiuose, su suaugusiais, draugais dalijasi savo įspūdžiais. Kuria trumpus pasakojimus, meninius darbelius, mėgsta dainuoti, šokti, vaidinti, klausytis muzikos kūrinių. Pastebi gamtos, aplinkos grožį, klausosi gamtos garsų. Palankiai vertina tinkamą bendraamžių elgesį, džiaugiasi, kai yra giriamas, nuliūsta, kai elgesys netinkamas, kritikuoja kitų poelgius. Pastebi savo ir kitų estetinę išvaizdą, grupės aplinkos estetiką, grožisi kitų žmonių, aktorių išvaizda, atkreipia dėmesį į gražius daiktus, papuošalus, rūpinasi savo išvaizda, apranga.
		6 žingsnis	Palankiai vertins savo ir kitų kūrybinę veiklą išsakydamas tai patvirtinančius argumentus. Stengsis kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti, konstruoti. Gėrėsis ir grožėsis savo menine kūryba. Plačiau papasakos, ką sukūrė, kaip pats bei kiti dainavo, grojo, šoko, vaidino, piešė.	
16.8.17.	MENINĖ RAIŠKA Vertybinių nuostatų. Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.	1 žingsnis	Muzika, šokis – reaguos į muzikos garsus, melodijas, balso intonacijas, judesius, mimiką, suklysdamas, sutelkdamas žvilgsnį, nutildamas, nustodamas arba pradėdamas judėti, krykštaudamas, judėdamas, žaisdamas balso intonacijomis, garsais.	Girdėdamas garsus, muziką krykščia, spygauja iš malonumo, šnekasi su savimi, gurgia, imituoja girdimus garsus „ma-ma“, „ba-ba-ba“, „te-te“. Eksperimentuoja muzikos garsais (pvz., barškina barškutį, maigo cypiantį žaisliuką ir pan.), atkartoja suaugusiojo judesius. Džiaugiasi naujais gebėjimais išgauti garsus balsu (čepsi lūpo-

<p>Esminis gebėjimas. Spontaniškai ir saviškai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.</p>	<p>2 žingsnis</p>	<p>Žaidinimas ir vaidyba – kalbinamas, žaidinamas išreikš emocijas, norus įvairiomis balso intonacijomis, veido mimika, lingavimu, plojimais. Vizualinė raiška – storu pieštuku, teptuku, kreidelėmis baksnos, brauks, teps, spaudinės, brėš linijas įvairiomis kryptimis. Domėsis ir džiaugsis dailės priemonėmis, jas apžiūrinės, ragaus, vartys.</p> <p>Muzika, šokis – įdėmiai klausysis muzikos ir aplinkos garsų, spontaniškai žais balso intonacijomis, rankų ir kojų judesiais mėgdžios žaidinimų judesius, suaugusiųjų balso intonacijas, muzikos garsus. Skambant muzikai ritmiškai plos, trepsės, tūpčios, barškins, stuksens daiktais.</p> <p>Žaidinimai, vaidyba – mėgdžios įvairias išgirstas intonacijas, parodytus veiksmus bei žaidimus su pirštais. Įvairius jausmus, norus rodys judesiais ir veiksmais.</p> <p>Vizualinė raiška – spontaniškai keverzos rankų judesių piešinius, juos apžiūrinės. Džiaugsis dailės priemonėmis, jas tyrinės, intuityviai atras skirtingus dailės medžiagų veikimo būdus (brauks pirštais, varvins dažus, maigys tešlą).</p>	<p>mis, kvykia, tyčia cypauja), mėgina skaityti knygas. Kalbinamas krykštauja, juokiasi, pamėgdžiodamas guguoja – intonuoja, pliaukši. Suklūsta girdėdamas muziką bei aplinkos garsus. Karoja, mėgdžioja suaugusiųjų dainas „Virė virė košė“, „Į Šakius“ judesius. Balsu imituoja aplinkos garsus (pvz., mašinas, traukinio, durų skambučio, gyvūnų ar kt.), ploja, trepsi, ritmiškai stuksena koku nors daiktu. Dainuoja trumpas, nesudėtingas dainas (pvz., „Dvi vištytės“, „Pupa“, „Tupi katins ant tvoros“ ir kt.). Klausosi vaikiškų dainelių, trumpų instrumentinių kūrinėlių ir, jei muzika patinka, ploja, trepsi, šypsosi. Kuria savo sugalvotus žodžius, garsus, intonacijas, improvizuoja ritminiais muzikos instrumentais ir garsais. Stebėdamas suaugusiojo judesius tapšnoja delnais dažus, tepinėja, brauko pirštais, apžiūri į dažus pamirkytą teptuką, jį priglaudžia prie lūpų, tepa ant popieriaus. Atsirauna kelių spalvų dažus, teptuką įmerkia į indelį, ištraukęs pasižiūri, kaip jie varva, laša. Tapydamas staiga vienoje vietoje ima tepti įvairių spalvų dažus, kūkčioti, trinti, kol pratrina skylę. Klausydamas sekamų pasakėlių parodo, kaip šuniukas amsi, kiškutis striksi, pelytė bėga. Pasirenka ir atsineša žaislus bei kitus daiktus. Žaisdamas vaizduoja, kaip mama, tėtis, vaikas važiuoja automobiliu, išlipa, ieško gedimo, remontuoja. Vystydamas lėlę pasakoja, ką daro. Volioja tarp delnų ir ant lentelės didesnę ar mažesnę plastilino ar modelino gabalėlį.</p>
	<p>3 žingsnis</p>	<p>Muzika – emociškai atlieps klausomus kūrinis: šypsodamasis, džiaugdamosis, plodamas, trepsėdamas. Dainuos vienas ir su kitais 2–4 garsų daineles, palydėdamas jas judesiais. Drauge su pedagogu žais muzikinius žaidimus, jų tekstą imituos rankų, kūno judesiais (žingsniuos, bėgs, apsisuks). Kurs, dainuos</p>	

		<p>vieno aukščio tonu savitus žodžius, gros vaikiškais instrumentais ir daiktais.</p> <p>Šokis – mėgdžios žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius. Šoks spontaniškai kurdamas dviejų–trijų natūralių judesių seką.</p> <p>Žaidimai, vaidyba – mėgdžios šeimos narių kalbą, veiksmus. Muzikiniuose rateliuose judesiais, veiksmais vaizduos siužeto elementus, reikš savaimė kilusias emocijas.</p> <p>Vizualinė raiška – spontaniškai reikš emocijas, išpūdžius dailės priemonėmis ir medžiagomis. Pieš įvairias linijas, jas jungs į formas. Bandys pavaizduoti mamą, tėtį, mašiną. Eksperimentuos dailės medžiagomis ir priemonėmis. Piešdamas, tapydamas, lipdydamas, konstruodamas mėgausis procesu, o ne rezultatu.</p>	
	4 žingsnis	<p>Muzika – emociškai atlieps judesiais girdimus gamtos garsus, trumpus vokalinius ir instrumentinius kūrinius. Kartu su kitais dainuos trumpas, aiškus ritmo, siauro diapazono, laipsniškos melodinės slinkties autorines ir liaudies dainas. Tyrinės savo balso galimybes (dainuos garsiai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau).</p> <p>Šokis – šoks spontaniškai kurdamas trijų–keturių natūralių judesių seką.</p> <p>Žaidimai, vaidyba – žaisdamas atkurs matytų situacijų fragmentus, panaudos tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. Kurs dialogą tarp veikėjų. Žaisdamas atsipalaiduos.</p> <p>Vizualinė raiška – kurs spontaniškai, kartais pagal išankstinius sumanymus. Kūrybos pro-</p>	<p>Klausosi muzikos ir gamtos garsų. Klausydamas garsios muzikos garsiai trepsi, tylios tyliai tipena. Dainuoja lietuvių liaudies ir autorines dainas bei imituoja jas judesiais. Dainuoja tyliai, garsiai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau. Ritmiškai pritaria suaugusiojo grojimui barškūčiais, lazdelėmis, akmenukais, varpeliais ir kt. Tyrinėja, kaip instrumentais groti, klausosi jų skambėjimo. Skanduoja, ploja, trepsi, kuria melodijas ir ritmus savo vardui, žodžiams, judesius muzikai. Klausosi vokalinės ir instrumentinės muzikos įrašų, gyvos muzikos. Dainuoja išraiškingai, mimika, kūno judesiais imituodamas dainuojamos dainos tekstą. Tyrinėja savo ir draugų balso skambėjimo galimybes. Įvairiais ritminiais, melodiniais ar savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams. Tyrinėja jų skambėjimo tembrus. Balsu ar vaikiškais muzikos instrumentais kuria ritmus</p>

		<p>5 žingsnis</p>	<p>cesą palydės pasakojimu, komentarais, gestikuliavimu, mimika. Eksperimentuos dailės medžiagomis ir priemonėmis. Kurs koliažus, spauduos įvairiomis priemonėmis, konstruos, lipdys nesudėtingas formas.</p> <p>Muzika – balsu, judesiais, pasirinktu muzikos instrumentu spontaniškai improvizuos, pritaris klausomam vokalinės, instrumentinės muzikos įrašui ar gyvai skambančios muzikos kūrinii. Atpažins kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) tembrus, girdėtus kūrinius. Dainuodamas išbandys balso skambesį, išmėgins jį įvairioje aplinkoje. Improvizuodamas balsu, vaikišku muzikos instrumentu kurs ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms.</p> <p>Šokis – šoks sukamuosius (kai sukamasi poroje) ratelius. Šoks improvizuotai kurdamas penkių–šešių natūralių judesių seką, reaguodamas į muziką.</p> <p>Vaidyba – vaidindamas stalo, lėlių teatre vaizduos realistinį ir fantastinį siužetą, išplėtos vyksmą dialogu, monologu, keisdamas balso intonacijas.</p> <p>Vizualinė raiška – savo emocijas, patirtį, įspūdžius išreikš kitiems atpažįstamais vaizdais. Eksperimentuos tapybos, grafikos, mišriomis dailės priemonėmis ir medžiagomis, pieš skaitmeninėmis priemonėmis.</p>	<p>ir melodijas eilėraščiams, mįslėms, patarlėms, judesius rateliui, žaidimui. Klausosi įvairių stilių muzikos kūrinių. Tyrinėja, kuo jie skiriasi, ar panašūs nuotaikos, tempo, dinamikos atžvilgiu. Muzikos kūriniuose atpažįsta ir skiria kai kuriuos instrumentus. Klausosi tylos ir triukšmo bei juos aptaria. Dainuoja trumpas liaudies dainėles, sudėtingo ritmo, melodijos vienbalses dainas bei pakankamai tiksliai jas intonuoja. Grodami solo ir orkestre, seka muzikos tempą, dinamiką, laiku įstoja ir baigia groti. Vietoj kalbos vietomis dainuoja, kuria muzikinius dialogus.</p> <p>Tyrinėja vizualinės raiškos priemones: spalvas (pagrindinės papildomos, šiltos / šaltos), linijas (linija-pėdsakas, daiktų kontūras), faktūras, jų savybes, vaizdavimo būdus, tūrines erdvines formas (kubas, rutulys, piramidė, gamtos formos, lankstiniai), plokštuminės formos, figūros (geometrinės formos: kvadratas, trikampis, apskritimas, gamtos formos: dėmės, siluetai). Stebi aplinką, gamtą, žmogų, jo veiklą, kuria ir eksperimentuoja įvairiausiomis dailės technikomis: piešia, tapo, dekoruoja, lipdo, konstruoja, lanksto, pina, audžia, siuva, aplikuoja, karmo, raižo. Domisi tautinio meno darbais, susipažįsta su pagrindinėmis dailės sąvokomis (skulptūra, tapyba, keramika). Dalyvauja kūrybinėje veikloje: stebi, komentuoja, turtina žodyną, pateikia savo idėjas, sumanymus, patiria teigiamas emocijas. Vaizduoja raides, skaičius, įvairius nejudančius objektus: baldus, drabužius, avalynę, akmenukus ir pan. Perteikia pojūčius: gėlės kvapą, saulės šilumą, šaltą vandenį, tirpstantį ledą ir pan. Juda kaip lapas, vėjas, lietus, sniegė, dramblys, lokys, viščiukas, kiškis, lapė, gyvatė ir pan. Juda pavieniui geometri-</p>
--	--	--------------------------	--	---

		<p>6 žingsnis</p>	<p>Muzika, šokis – reaguos į muzikos garsus, melodijas, balso intonacijas, judesius, mimiką, suklysdamas, sutelkdamas žvilgsnį, nutildamas, nustodamas arba pradėdamas judėti, krykštaudamas, judėdamas, žaisdamas balso intonacijomis, garsais.</p> <p>Žaidinimas ir vaidyba – kalbinamas, žaidinamas išreikš emocijas, norus įvairiomis balso intonacijomis, veido mimika, lingavimu, plojimais.</p> <p>Vizualinė raiška – storu pieštuku, teptuku, kreidelėmis baksnos, brauks, teps, spaudinės, brėš linijas įvairiomis kryptimis. Domėsis ir džiaugsis dailės priemonėmis, jas apžiūrinės, ragaus, vartys.</p>	<p>nių figūrų forma: ratu, vingiuota linija, kvadratu, stačiakampiu ir pan. Juda grupėmis, išsirikivus vienas paskui kitą (gyvatėle) – priekyje esantis vaikas kuria ir rodo judesius, kiti stengiasi tiksliai atkartoti, po to pasikeičia vaidmenimis. Susipažįsta su lietuvių liaudies tradiciniais žanrais: klauso pasakų, padavimų, sakmių, mena mįsles, minkles, sako skaičiuotes, greitakalbes, erzinimus, dainuoja dainas, žaidžia žaidimus, šoka šokius, ratelius, mėgdžioja aplinkos, gamtos garsus. Susipažįsta su kalendorinių švenčių tradicijomis ir papročiais. Švenčia kalendorines šventes. Tyrinėja gamtos ciklus, gamtos reiškinius, augalus, gyvūnus, paukščius. Susipažįsta su kitų kultūrų tradicijomis, papročiais, tautosaka. Žaidžia ir improvizuoja įvairių gyvūnų, paukščių, gamtos reiškinių pamėgdžiojimus, mėgstamų filmukų, pasakų veikėjų epizodus. Vaidina pasitelkęs įvairius žaislus, lėles (lėlės, pieštukinės lėlės, lėlės ant pagaliukų, lėlės marionetės), su kaukėmis (kaukės spektakliams, šventinės kaukės), muzikiniame spektaklyje. Aptaria ir reiškia savo nuomonę apie matytus ir vaidintus spektaklius, apie personažų elgsenos motyvus, apie kūno plastiką. Žaidžia muzikinius žaidimus, laisvai, pagal situaciją reiškia veikėjo norus ir emocijas, palaiko bendravimą su žiūrovais (žvilgsniu).</p>
			<p>Muzika, šokis – įdėmiai klausysis muzikos ir aplinkos garsų, spontaniškai žais balso intonacijomis, rankų ir kojų judesiais mėgdžios žaidinimų judesius, suaugusiųjų balso intonacijas, muzikos garsus. Skambant muzikai ritmiškai plos, trepsės, tūpčios, barškins, stuksens daiktais.</p> <p>Žaidinimai, vaidyba – mėgdžios įvairias išgirstas intonacijas, parodytus veiksmus bei žaidimus su pirštais. Įvairius jausmus, norus rodys judesiais ir veiksmais.</p> <p>Vizualinė raiška – spontaniškai keverzos rankų judesių piešinius, juos apžiūrinės. Džiaugsis dailės priemonėmis, jas tyrinės, intuityviai atras skirtingus dailės medžiagų veikimo būdus (brauks pirštais, varvins dažus, maigys tešlą).</p>	

		<p>Muzika – emociškai atlieps klausomus kūrinus – šypsodamasis, džiaugdamosis plodamas, trepsėdamas. Dainuos vienas ir su kitais 2-4 garsų daineles, palydėdamas jas judesiais. Drauge su pedagogu žais muzikinius žaidimus, jų tekstą imituos rankų, kūno judesiais (žingsniuos, bėgs, apsisuks). Kurs, dainuos vieno aukščio tonu savitus žodžius, gros vaikiškais instrumentais ir daiktais.</p> <p>Šokis – Mėgdžios žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius. Šoks spontaniškai kurdamas dviejų-trijų natūralių judesių seką.</p> <p>Žaidimai, vaidyba – mėgdžios šeimos narių kalbą, veiksmus. Muzikiniuose rateliuose judesiais, veiksmis vaizduos siužeto elementus, reikš savaimė kilusias emocijas.</p> <p>Vizualinė raiška – spontaniškai reikš emocijas, įspūdžius dailės priemonėmis ir medžiagomis. Pieš įvairias linijas, jas jungs į formas. Bandys pavaizduoti mamą, tėtį, mašiną. Eksperimentuos dailės medžiagomis ir priemonėmis. Piešdamas, tapydamas, lipdydamas, konstruodamas mėgausis procesu, o ne rezultatu.</p> <p>Muzika – emociškai atlieps judesiais girdimus gamtos garsus, trumpus vokaličius ir instrumentinius kūrinius. Kartu su kitais dainuos trumpas, aiškaus ritmo, siauro diapazono, laipsniškos melodinės slinkties autorinės ir liaudies dainas. Tyrinės savo balso galimybes (dainuos garsiai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau).</p> <p>Šokis – šoks spontaniškai kurdamas trijų-keverių natūralių judesių seką.</p>	
--	--	--	--

		<p>Žaidimai, vaidyba – žaisdamas atkurs matytų situacijų fragmentus, panaudos tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. Kurs dialogą tarp veikėjų. Žaisdamas atsipalaiduos.</p> <p>Vizualinė raiška – kurs spontaniškai, kartais pagal išankstinius sumanymus. Kūrybos procesą palydės pasakojimu, komentarais, gestikuliacija, mimika. Eksperimentuos dailės medžiagomis ir priemonėmis. Kurs koliažus, spauduos įvairiomis priemonėmis, konstruos, lipdys nesudėtingas formas.</p> <p>Muzika – balsu, judesiais, pasirinktu muzikos instrumentu spontaniškai improvizuos, pritaris klausomam vokalinės, instrumentinės muzikos įrašui ar gyvai skambančios muzikos kūriniai. Atpažins kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) tembrus, girdėtus kūrinius. Dainuodamas išbandys balso skambesį, išmėgins jį įvairioje aplinkoje. Improvizuodamas balsu, vaikišku muzikos instrumentu kurs ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms.</p> <p>Šokis – šoks sukamuosius (kai sukamasi poroje) ratelius. Šoks improvizuotai kurdamas penkių-šešių natūralių judesių seką, reaguodamas į muziką.</p>	
		<p>Muzika – klausysis įvairaus stiliaus, žanrų muzikos kūrinių ir spalvomis ar piešiniu spontaniškai perteiks kilusius įspūdžius. Tyrinės girdimos muzikos, triukšmo, tylos panašumus ir skirtumus. Dainuos sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas, jas gana tiksliai intonuos. Melodiniais</p>	

			<p>vaikiškais muzikos instrumentais gros 2 -3 garsų melodijas.</p> <p>Šokis – šoks sudėtingesnius ratelius (tiltelių, grandinėlės), paprastųjų ir bėgamųjų žingsnių autorinius ir natūralių judesių šokius. Šoks improvizuotai kurdamas septynių-aštuonių natūralių judesių seką.</p> <p>Vaidyba – tikslingai naudos daiktus, teatro reikmenis, drabužius, aplinką. Žaisdamas muzikinius –aidimus ir ratelius, perteiks veikėjo mintis, emocijas.</p> <p>Vizualinė raiška – detalesniais, įtaigiais dailės darbais pasakos realias ir fantastines istorijas, įvykius. Kurs pagal išankstinį sumanymą, nuosekliai bandys jį įgyvendinti. Kartu su kitais kurs bendrus dailės darbus.</p>	
16.8.18.	<p>KŪRYBIŠKUMAS Vertybinė nuostata. Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą. Esminis gebėjimas. Savitai reiškia savo įspūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.</p>	1 žingsnis	Pastebės ir smalsiai, gyvai reaguos į naujus daiktus, žmones, aplinkos pasikeitimus.	<p>Pastebi ir skirtingai reaguoja į tą patį daiktą, žmogų, veidus, garsus, vaizdus, skonius, lytėjimo potyrius. Domisi savo kūnu, atrasdamas vis ką nors naujo. Žaidžia su įvairiaspalviais, įvairių formų žaislais. Renkasi, kuo piešti. Domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. Tyrinėja naujų objektų dydžius, savybes, formas, paviršių įvairiais būdais – liesdamas, skanaudamas, apžiūrinėdamas, mėtydamas. Naudodamas gamtines medžiagas kuria naujus objektus. Išbando tai, ko dar nepatyrė: taškosi balose, voliojasi sniege, stato smėlio pilis, konstruoja iš lego kaladėlių.</p>
		2 žingsnis	Domėsis naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. Atras naujus veiksmus ir taikys juos daiktams tyrinėti.	
		3 žingsnis	Atras vis naujus dalykus artimiausioje įprastoje aplinkoje. Įsivaizduos gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma. Žaisdamas atliks įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.	
		4 žingsnis	Ižvelgs naujas įprastų daiktų bei reiškinių savybes. Pasitelks vaizduotę ką nors veikdamas: žaisdamas, pasakodamas, judėdamas, kurdamas. Sugalvos įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų.	

		5 žingsnis	<p>Klausinės aiškindamasis jam naujus, nežinamus dalykus. Išradingai, neįprastai naudos įvairias medžiagas, priemones.</p> <p>Džiaugsis savitu veiksmo procesu ir rezultatais.</p>	<p>produktą. Inicijuoja naują veiklą aplinkai tyrinėti. Karpo, tvirtina lėles-figūrėlės ant pagrindo. Jas naudoja savarankiškai. Gamina kaukes, šventines dekoracijas, papuošimus. Žaidžia – vaidina trumpas improvizacijas pagal literatūrinius muzikinius, pačių pasiūlytus siužetus. Stebi, kuria plastiškus žaidimus, išreiškiančius prasmę. Kuria pabaigas pasakoms, animaciniams filmukams. Aptaria matytus spektaklius, paveikslus, istorijas, herojus, veikėjus, juos atvaizduoja piešiniuose. Rengia kūrybinių darbų parodas, aptaria savo ir draugų kūrybą.</p>
6 žingsnis	<p>Norės atlikti ir suprasti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų. Smalsaus, klausinės, diskutuos, svarstys, įsivaizduos, fantazuos keldamas probleminius klausimus. Ieškos atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų, priemonių, atlikimo variantų siekiant savito rezultato. Drąsiai, savitai eksperimentuos, nebijo suklysti, daryti kitaip.</p>			

V SKYRIUS

UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

17. Vaiko pasiekimų vertinimas – tai nuolatinis informacijos apie vaiką, jo ugdymosi ypatumus ir daromą pažangą kaupimas, interpretavimas ir apibendrinimas. Vaiko pasiekimai ir pažanga stebimi ir fiksuojami pagal Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimo aprašą, kuriame išdėstyta aštuoniolika vaiko ugdymosi pasiekimų sričių su esminėmis nuostatomis ir gebėjimais, kuriuos vaikai įgyja iki 5(6) metų.

18. Vertindami vaiko ugdymo(si) pasiekimus siekiame: pažinti vaiką ir jo individualybę; išsiaiškinti kiekvieno vaiko poreikius ir galimybes; nustatyti pasiekimų lygį ir daromą pažangą; padėti vaikui pačiam susivokti, kas jam sekasi gerai ir kur reikia pagalbos; informuoti tėvus ir siekti bendradarbiavimo; pamatyti ir įvertinti savo darbo veiksmingumą.

19. Pagrindiniai vaiko pasiekimų vertintojai yra grupių mokytojos. Vaiko pasiekimų vertinime dalyvauja tėvai (globėjai) ir patys vaikai. Specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų pasiekimų vertinime dalyvauja įstaigos švietimo pagalbos specialistas. Jis teikia rekomendacijas grupių mokytojams, tėvams (globėjams) apie vaiko ugdymosi galimybes, perspektyvas, aptaria pagalbos teikimo būdus. Pedagoginei psichologinei tarnybai rekomendavus, sudaromas individualus planas vaikams, kuriems ugdymo turinys pritaikomas.

20. Pirminis vaiko pažinimas prasideda nuo pokalbių su tėvais (globėjais) apie vaiką. Vaikui pradėjus lankyti įstaigą, išsiaiškinami tėvų (globėjų) lūkesčiai, surenkama jų nuomonė apie vaiko gebėjimus, individualius ypatumus. Pedagogai vertina vaiko gebėjimus pagal visas ugdymosi sritis, nustato vaiko pasiekimų žingsnelius ir silpniau išreikštus gebėjimus.

21. Informacija apie kiekvieno vaiko pasiekimus ir pažangą renkama viso vaiko ugdymosi įstaigoje metu. Su vaiku aptariama, kas jam sekėsi, kas buvo sunku, ką jis sužinojo, kaip jautėsi. Po pirmo ir antro pusmečio atliekama surinktos informacijos apie vaiko pasiekimus ir pažangą analizė. Atsižvelgdama į vaiko pasiekimų rezultatus, mokytoja planuoja tolimesnį vaiko ugdymą(si). Vaiko pasiekimai aptariami su tėvais (globėjais) individualių pokalbių metu.

22. Vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimo metodai:

22.1. pokalbis su vaiko tėvais (globėjais), siekiant išsiaiškinti tėvų lūkesčius dėl vaiko ugdymo(si) ir sužinoti nuomonę apie vaiko pasiekimus ir pažangą;

22.2. pokalbis su vaiku, siekiant išsiaiškinti, kaip vaikas gali išsakyti savo mintis, samprotavimus, požiūrius, išgirsti komentarus apie savo ar kito vaiko veiklą;

22.3. stebėjimas – pagrindinis vaiko pažinimo būdas, kurį taiko įstaigos pedagogai;

22.4. vaiko veiklos rezultatų analizė (kūrybos darbų analizė, vaizdo įrašų analizė, vaiko veiklos nuotraukos su aprašais, žodinė kūryba, rašytinės kalbos pavyzdžiai ir kt.).

VI SKYRIUS

NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

23. Rengiant programą buvo naudoti šaltiniai:

23.1. Artyn vaiko / Egmonto projektas vaikų darželiams. V., 1997;

23.2. Dodge D. T. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. V., 2007;

23.3. Geros mokyklos koncepcija (2015). Prieiga per internetą: <https://www.smm.lt/upload/documents/pedagogams/geros%20mokyklos%20koncepcija.pdf>;

23.4. Gražienė V, Jonynienė V. ir kt. Projektinis ugdymas priešmokykliniame amžiuje. V., 2020;

23.5. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa. Prieiga per internetą:

<https://www.smm.lt/uploads/documents/gyvenimo-igudziu-programa;>

23.6. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. V., 2014;

23.7. Ikimokyklinio ugdymo gairės. Programa pedagogams ir tėvams. V., 1993;

23.8. Ikimokyklinių ugdymo įstaigų edukacinių erdvių modernizavimas. Prieiga per internetą: <https://www.projektas-aikstele.lt/>;

- 23.9. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. V., 2015;
- 23.10. Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas. V., 2005;
- 23.11. Jeitner-Hartmann B. Didžioji vaikų žaidimų ir darbėlių knyga. V., 2000;
- 23.12. Jungtinės tautos (1989). Vaiko teisių konvencija. Prieiga per internetą: <https://unicef.lt/veikla/vaiko-teisiu-konvencija/>;
- 23.13. Kūrybiškumas vaikų darželyje. Becker-Textor I. V., 2001;
- 23.14. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. V., 1991;
- 23.15. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. V., 2006. 23.16. Monkevičienė O. Ankstyvojo ugdymo vadovas. V., 2001;
- 23.17. Monkevičienė O., Pažangi pedagoginė praktika ir pedagoginės inovacijos Lietuvos vaikų darželiuose. V., 2018;
- 23.18. Mathiasen Ch.R., Staerfeldt E. Demokratiškos pedagogikos matai. V., 2000;
- 23.19. Pedagogams ir tėvams apie penkerių–šešerių metų vaikų raidos ir ugdymo ypatumus. V., 2018;
- 23.20. Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa. V., 2014;
- 23.21. Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programa. Prieiga per internetą: <https://www.smm.lt/ugdymas/docs/2007-02-07-ISAK-179pdf>;
- 23.22. Staerfeldt E., Mathiasen Ch.R. Pedagogika ir demokratija. V., 1999;
- 23.23. Szarkowicz D. Stebėjimas ir refleksija vaikystėje. V., 2011;
- 23.24. Žukauskienė R. Raidos psichologija. V., 1998.
-